

MAGYAR DRÁMAÍRÓK
19. SZÁZAD
II.

DÓCZI LAJOS
(1845-1919)

CSÓK

VÍGJÁTÉK NÉGY FELVONÁSBAN

1871

SZEMÉLYEK

FERNANDO, *Aragónia hercege*

SEVER, *Navarra királya*

BLANDA, *neje*

ADOLAR, *a király bátyja, törvénytelen ágyból*

FIDELIO, *kincstartó*

ANGELA, *leánya, a királyné hölgye*

SOBRINUS, *udvari pap*

CARLO, *pórfüü*

MARITTA, *pórleány*

AZ ORVOS

NAVARRAI KAPITÁNY

ARAGÓNAI NEMES

UDVARI NÉP

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ SZÍN

Erdőség a catalóniai határszélen. Kürtszó. A catalóniai herceg, Adolar, nemesek, szolgák jönnek.

HERCEG

Elég. Ebédre van már érdemünk.
Karóhoz a kopókat, fűbe a
Lándzsákat. Így! - E pázsit asztal, abrosz,
Nyugágy nekünk és illatos csokor,
S köröskörül a tölgyek koronái
Még régibb ősök képeit mutatják,
Mint bármely fejedelmi díszterem.
Mind leülnek, csak Adolar áll a tájba elmerülve.
Hát sül-e már a szarvas?

NEMES

Már forog.
Még ki se hült, hogy újra nekiizzad.
Reá sem ért eszmélni, amióta
Elérte lándzsád. Amire föleszmél,
Pecsénye lesz.

HERCEG *Adolar felé.*
De oly sületlen, mint ez!
Mi lelte? Mintha hirtelen tüzön
Pörkölték voln' meg egyik oldalát,
Oly nyers, sületlen és élvezhetetlen.
Legvigabb cimboránk! Ámor, ne kísérts!
Ha honn nem tudnám vagy tíz kedvesét,
Azt kéne róla hinnem, hogy szerelmes.

NEMES *a herceghez.*
Mindannyiszor magába és a táj
Szemléletébe vész, ahányszor itt
E végre érünk, honnan szép Navarra
Olajberkeinek hűvös árnya int.

HERCEG Ez az, hitemre, az! Sever királynak,
Az erény udvarának szent unalma
Megszállja lelkét virgonc Andreonak.
A tömjén elveszi lélegzetét.
Ni! Szól! Vagy hogy sóhajt, vagy - szent Diana! -
Imádkozik.

ADOLAR *magában.*
Oh, Angela, hazám!
Te általad csupán hazám Navarra,
S hazámban is te vagy csak otthonom.
Nem hogy hazámat, de hogy tégedet

Elhagytalak, az tett földönfutóvá.
Száműzés vagy halál! - Gyerekkirály te,
Úgy, mint magam, te nem száműzhetél!

HERCEG

vállon üti.

Don Andreo!

ADOLAR

Uram!

HERCEG

Kendőt ide!

S két vén mosónét, aki kifacsarja.
Kopómra, sír. Jó cimborám, mi lelt?
Egy éve látlak udvaromnál, ámde
Így sohse láttalak.

ADOLAR

Egy éve, úgy van.

Eszembe' van, uram: egy éve ma.

HERCEG

Eszembe' van, uram: egy éve ma.
S ez év alatt nem láttam könnyedet,
Csak nagy nevetve, szótalan se voltál,
Csak hogyha bor vagy csók volt ajkadon.
Kérdeztelek-e, honnan jössz, s ki vagy?
Kutattam-e, miért jössz és mikor mégy?
Mellém fogadtalak, mert víg valál,
S eszednek hittem, hogy lovag s nemes vagy.
Nem volt hazád, s ez udvar otthonod lett,
Sem ágyad s én mellém fogadtalak.
S most így fizetsz?

ADOLAR

Uram, nem az vagyok,

Kinek ti vélték.

HERCEG

Nem, kardomra, nem.

Különben előbb tudnám, mi bajod,
Mint azt, hogy van.
Adolar szólni akar.

Eredj csak sírdogálni.

Az ily gerlének hús magány való.
Hátat fordít neki.

ADOLAR

Uram, ne sértsen az, hogy nem akartam
Jóságodért fizetni rossz kedéllyel.
E baj múltékony, egy emlékezés
Uszályos fellege szívem határán.
El is beszélem, bár nem érdemes.

HERCEG

Titok?

ADOLAR

Csak néked nem lesz az ezentúl.
Nevem nem Andreo, hazám Navarra.
Testvére vagyok Severus királynak.

HERCEG Mit? Adolar? Az én Pedróm fia!
A szerelemfi! A keresztfiam?
Keblemre! Oh, te vagy - éreztelek.
Más nem lehettél, csak nemes fa gallya,
S barátom lényre úgy, mint hősi vérre.
De mért titkolták így ajánlatot?
Mért lakarád tőlem kivoltodat?

ADOLAR Tudod, hogy Adolart száműzte öccse.
Nem illett volna a baráti szomszéd,
Sever király fejedelmi rokonához,
Dacúl bevenni azt, kit ő elűz.

HERCEG De mért űzött el? Ezt nem tudtuk itt meg.
Atyád fiának vallott és öcséd
Nem volt irigye sorsodnak, tudom.
Nem kedvelem szentes bölcsészetét,
De amily ifjú, hallom, oly nemes.

ADOLAR Már ismered, uram, ez ifjú bölcsét
Híre után: rajongó, asszonyi,
Tiltott örömnék szüzi korholója,
S így korholója teljes lényegemnek,
S ellenkező velem, mint tej a borral.
Gyakorta térített - mert kérlelésnél
Magasabbra sohsem gerjedett - de ez
Nem vitt reá gyermekded-agg hitére.
Ekkor esett, hogy Aragónia
Királyleánya mátkapárja lőn.
E változás szigorra fordítá
Az erényhős király szelíd hevültét.
Egy éve ma, hogy házasult öcsém,
Egy éve tegnap, hogy száműzetém.

HERCEG Haha! Derék kenőcs a szarvak ellen.
No, mondhatom, ha asszony a királyné,
Jól ismeré testvérét a király.

ADOLAR Nem érte tette, mégis asszonyért.
Tilosba folyt vadászatim között
Utamba jött e tájt egy gyenge őz:
Angela, a kincstartó szép leánya.
Még nem tudom, avarfedett nyomunkba
Ki hozta a királyi csősz: de úgy volt,
Hogy forró csókban egyesülve lelt
Bennünket a király - s megesküvénk,
Szemérmetes, piros haragra gyúlva,
Hogy nőm lesz a megszegyenült leány,
Vagy soha többé vissza nem jövésre,
Halálítélet sújtván nevemet,
Kerülni tartozom egész Navarrát,
Melyet a legszűzibb ifjú királyné

Megjött templomnak fölszentelend.
Dacos valómat egyként ostromolták
A szép lány könnyei s királyöcsém
Makacs haragja, - s bárha bájoló volt
A lány s számúzve koldus volt nevem:
Türetlen lelkem úgy ágaskodott,
A póráztól úgy borzongott nyakam,
Hogy Angelát föladtam, föl hazámat,
Számúzetést választék s pompaszép
Börtönt kerülve, hontalan levék.

HERCEG

S leltél hazára a hazád helyett,
S egy Angela helyett száz Angelára.
Jól tetted így. Pusztuljon szent Navarra.
Onnan számúzve leltél csak hazát.

ADOLAR

Csalatkozol, mint én csalatkozám.
E szabadságért drága árt fizettem,
A gyorskötésű alku tönkretett,
Mert Angela adóssa maradék
Hő szerelemmel és egész magammal.
Való volt, mit hazudni véltem akkor:
Szeretem őt. Miatta szép hazám,
S börtön van mindenütt azon kívül.
Szokás szerint s jókedved kedvéért,
- Mert jó atyám vidor bajtársa voltál -
Kelletlen üztem itt megúnt gyönyört.
Ár ellen úsztam: vágyam másfelé visz.
S amint elérünk itt a szép határhoz,
Navarra édes képe s illata
Álmokba szenderíti méla lelkem'.
Sohaj a szellő, amely erre jön,
S mely arra megy, sohajomat viszi.
Madár ha jön, hírt várok szép hazámból,
Madár ha megy, szeretnék vele menni:
Kiváltani a fogoly Adolart
Andreoért, kit szabadsága köt.

HERCEG

És azt hiszed -

ADOLAR

a határ felé mutat.

Nézd, nézd, uram!

HERCEG

Mi ez?

ADOLAR

Egy új vadászat és Navarra földjén.
Pedig vasárnap! Ez nem istenes,

HERCEG

Leány!

ADOLAR

Lelkemre, szép vad és sebes.
Hohó! Mienk. Átszökte a határt.

HERCEG De két poroszló már nyomába! Mit?
Navarrai kopók az én sűrűmben?
A kísérethez.
Eléjök! E határt őrizni kell.
E végvidék már rég pörös közöttünk,
S a túrt bitorlás csorba a jogon.
A poroszlókat kézrejtitek.
Nemesek és szolgák el.
De itt a lány!

MARITTA *berohan a herceg lábaihoz.*
Segíts, uram!

HERCEG Ki vagy?

MARITTA Nevem Maritta - oh segíts, uram!
Elmondok mindent. Carlo fogva van.
Ragadd ki, kérlek, Carlot a kezükből.
Aztán-hamar! Elhurcolják! Hamar!
Nemes jön.

HERCEG Miféle Carlo?

NEMES Túl a patakon,
Navarra földjén fogták kedvesét,
Mi oda nem követhetők.

HERCEG Utána!
Ha ők becsapnak az én földeimre,
Én is beszántatom mezsgyéjüket.
Hamar! Elémbe rögtön azt a Carlot!
Nemes el.
S most szólj, leány, mi terhel benneteket?

MARITTA Carlo szeret és férjem lenne már,
De mostohám nem engedi, mivel
Ő is szeretné Carlomat magának.
S mert jó barátja a plébánosunk,
Hát minket nem akarnak összeadni,
S így eltökéltük, ide szökni, hogy
Találjunk itt papot, ki összeád.

HERCEG S ha itt se leltek?

MARITTA Mentünk volna addig,
Amíg találunk.

ADOLAR Ez bölcs gondolat!

HERCEG *Adolarhoz.* Ilyen az a húszéves bölcs erény.
Sever öcséd csupa merő szigorból
Áldatlan kerget össze lányt, fiút.

ADOLAR Itt hozzák kedvesét is.

HERCEG Szép fiú.

Nemes, Carlo, navarrai kapitány s poroszlók jönnek.

CARLO Maritta!

MARITTA *karjaiba fut.*
Carlo!

KAPITÁNY Fenség, foglyaim
Oltalmazd által, látom, szabadok,
S foglyok vagyunk mi, kik kiküldeténk
Elfogni őket. En Sever királytól,
Azon esetre, ha határainkon
Nem érjük el a szökevényeket,
E levelet vevém s mély hódolattal
Követlek: olvasd és tégy aszerint
Ez ifjú párral itt, és mivelünk.
Levelet ad neki.
Herceg olvassa, s Adolarnak mutatja.

MARITTA Uram, ne tedd! Jobbágyaid leszünk.

CARLO Ne adj ki, kérlek: tarts alattvalókul.

HERCEG *Adolarhoz.* Legyen! - Uram, ez üzenet szerint
Kiadjuk ím e két fogolyt.

CARLO, MARITTA Uram!

HERCEG *a kapitányhoz.*
Azonban rólatok nem szól az írás.
Fegyverrel léptetek határainkra.
Ti itt maradtok túsokul, amíg
Ez ifjú párnak sorsa ottan eldől.
Adolarhoz.
S te mégy velük, mint mondám, önügyedben
És az övékben. Szólunk róla még.
Az indulót!
Kürtszó.
Térjünk várunkba vissza.
A reggebédet, melytől így elestünk.
Ebéden kétszer követeli testünk.
Mind el.

MÁSODIK SZÍN

Királyi kert Navarrában. A kert ünnepileg van földíszítve. Elöl jobbra terebélyes almafa, a fán érett alma, alatta szőnyeges emelvény. Kürt és zeneszó mellett bevonulnak a Király, Királyné, Angela, Fidelio, Sobrinus, kíséret.

KIRÁLY *az emelvényen.*
A lakodalmi emlék víg zaja
A végső áldomással véget ért.
Itt csendben üljük az évfordulót.
Letelepednek.

Elég! A zene álljon el. A kürtök
 Nem illenek a suttogó gyönyörhöz,
 Mely itt a lombot megremegetti.
 Oly szép az est! Ifjan s nem lankadottan,
 Mint feltünék; úgy száll alá a nap.
 Mert ő király s futása is királyi.
 Tud égre törni küszködés ne'kül,
 S leszállni nyugton, ifjodó bíborban.
 Királyi nőm, lásd, ily fejedelmi csillag
 Uralkodik felhőtlen életünkön,
 Egyenlően mindig, s attól, mi múlik,
 Mindig legtávolabb lebegve el.
 E boldogság tetőpontot nem ismer,
 Se hanyatlást. Így folyt le édesen,
 Királyi nőm, frigyünknek első éve.
 Így látlak, mint menyegzőnk alkonyán,
 S úgy érzem, mint itt, egy éve ma,
 Most is először mondalak enyémnek.
 Mert az erénynek szép jutalma ez,
 Hogy amit ad, nem lobbanó gyönyör,
 Mely vad tűzével önmagát emészti;
 De mint a nap, mindig zeníten áll,
 És egyaránt mosolyg rá múlt s jövő
 Felhőtlen hajnala és alkonya.
 Oh légy köszöntve, szép csillagzatom,
 Erényem, örömem, legszebb királyném!
 Te hitvesem, mióta láttalak,
 S amíg csak látlak, ifjú, szép szerelmem.
Megcsókolja.

KIRÁLYNÉ

Sokáig éljen szeretett királyom!

MIND

Éljen Sever! Éljen a bölcs király!

SOBRINUS

förlállva.

És follyon el, ez év hasonlatára,
 Nap sebtivel az évek hosszú árja,
 S legyen, mely ennyi tiszta üdvöt ad.
 Egy hosszú év minden szép pillanat.

KIRÁLY

Nem jól beszélsz, széprimű verselő.
 Halak vagyunk, elemünk az idő.
 Nap év legyen és óra pillanat?
 Vízünket így zavarnod nem szabad.
 Ki az, kinek a perc is év? Vigyázz:
 Kit kóros vágy űz, testi, lelki láz.
 Rossz vágnak, bűnnek (hisz a kettő egy)
 A könnyű perc is ólomlábon megy.
 S ki az, kinek az évsor is rövid?
 Az, kit a mohó élvezet hevít.
 Sovár ínye a szép perchez tapad,

Mert bánást hoz a másik pillanat.
Nem így a boldog, szent nyugalma szív;
Nem kerget évet és percet se hív,
Mondván az évnek: Tűnj, mert hosszú vagy,
S mondván a percnak: Szép vagy, oh maradj!
S ha az idő véges határin áll,
Nem jó korán, se későn a halál.

SOBRINUS

Oh bölcs király, illik lenézned így
A változó szerencse nagy hatalmát.
Im mennyit halmozott rád, hogy legyőzzön:
Szépséget, ifjúságot, koronát!
Mégis hűbéresévé nem tehet,
Mert túltész rajta gazdag bölcseséggel.

KIRÁLY

Nem úgy, hízelkedő! Én a szerencsét
Hálátlanul megsértni nem fogom.
Mit bölcseségnek mondasz, az tied.
Nevezd érénynek, szív sugallatának,
És pirulás nélkül elvállalom.
De az, hogy van jogom rá, nem szerencse?
Rossz udvaron király jó nem lehet,
Nekem a sors oly szép ágyat vetett,
Hol csak lehelni kell, hogy mint virágból
Minden, mi jó, belőlem illatozzék!
Hol van királyné, ilyen szűzi szende?
Hol lelki őr, résen, mint Sobrinus?
Hol őrzi úgy a becsület maga
A kincset, mint itt Fidelio?
Hol kérkedik király ily nemesekkel,
Kik a mánost csak hírből ismerik?
S keresve is talál-e valaki
Népet, mely úgy hajt a szelíd parancsra,
Mely a királyi példából beszél?
Mióta, szívünk fájdalmát legyőzve,
Számúztuk lázadt vérünk, Adolart,
Nem volt eset, hogy udvarunk körül
A pór nép is megszegte volna a
Szeplőtlen erkölcs főszabályait.
S ha Gábor angyal szállna le közénk,
Nem lelne szálkát itt a víg szemekben,
Sem a szíveknek alján porszemet.
Mi itt uralg, nem szívnyomó lemondás,
Mely keserű fenéken vágyakat szít:
Navarra a megengedett öröm
Országa lett, s a hír nem bölcs királyt,
Hanem érényes udvart emleget.

FIDELIO

Mégis, ha engeded, megháborítom
Ez örömet, eszedbe egy kivételt
Idézhén, melyről megfélemedkezel.

Az ifjú párt, mely tegnap szökni indult
 Áldatlan frigyre Catalóniába,
 Kíváratodra kiadá a herceg,
 S elküldte velük egyik nemesét,
 Ki sürgetőn ma kér kihallgatást.

SOBRINUS Illő leszen épp most fogadni őt.
 A botlás illő büntetése méltán
 Fejezze be az erény ünnepét.

KIRÁLY Hozzák elénk.
Szolga el.

KIRÁLYNÉ Uram, a mai ünnep
 Félig enyém: legyen tehát szavam
 A bevégzéshez is.

KIRÁLY Szólj, ünnepeltem!

KIRÁLYNÉ Ne légy kemény birájuk. Ünnepünkhöz,
 S ne botlásukhoz mérd bánásodat.
 A kedvemért! Mondjuk, ifjak nagyon.

SOBRINUS Királyné, ifjan nyessd a csemetét.

KIRÁLYNÉ Hajlítani kell.

SOBRINUS Rúgós az, visszaugrik
 Nagyobb erővel.

KIRÁLYNÉ Mégis, jó uram,
 Ne légy oly zord bíró, mint Sobrinus.

KIRÁLY Mitől se tarts! minden javukra váljék.

SZOLGA *jön.*
 Don Andreo, a herceg követe.

ADOLAR *jön álszakállal, félszemén kötést visel.*
 Üdv a királynak Catalónia
 Herceg urától.

KIRÁLY Üdv neked viszont,
 S uradnak is. Miként van rokonunk?

ADOLAR Mint víg szüretkor a jókedvű gazda.
 Vadászni jár az aggkor havasán
 Neki az élet és az esztendő
 Minden szaka megadja örömének
 Teljes adóját; szóval él s örül.

ANGELA *a királynéhez.*
 Mi szépen szól e rút madár!

KIRÁLYNÉ Nemes
 Tartása győztes ferde alkatán.

ANGELA S kettő helyett villámlik fél szeme.

KIRÁLY	Így hát a herceg nem hagyá szokását. Vagy azok öt nem, - ámde hagyjuk ezt. Te hírt hozál -
ADOLAR	Inkább viszek, uram. A kedvedért, habár csak kedve ellen, Kiadta hercegem a két szerelmest. Sorsuk nagyon megnyerte a szívét És tisztelőül hagyá -
KIRÁLY	Elég, uram. Úgy látszik, én félelmetes vagyok, S mert ritkán büntetek, karomba kapnak, Mihelyt fölemelem. Itt jönnek éppen. Foglalj helyet. Hogy hívnak?
ADOLAR	Andreónak.
KIRÁLY	Légy hallgatóm tehát, Don Andreo, S szólj azután és aszerint, mit hallasz.
ADOLAR	Épp ezt kívántam kérni kegy gyanánt. <i>Bókol a hölgyeknek s leül. Félre.</i> Ah kamatoz bájának az idő: Szébb, mint vala. Ha gyásza engem illet, A fekete lesz ünneplő színem. <i>Maritta és Carlo jönnek.</i>
KIRÁLY	Lelkemre, szép lány.
KIRÁLYNÉ	<i>Angelának.</i> Mily csinos fiú. Ugyancsak egymásnak termett e kettő.
ADOLAR	<i>súgva Carlonak.</i> Ne félj; remélem, megtanultad úgy?
KIRÁLY	<i>Marittának.</i> Hogy hívnak téged?
MARITTA	<i>Adolar intésére a királyné elé borúl.</i> Védj meg, asszonyom! Ne engeddd azt, hogy itt csúffá legyek. Hidd, nem vagyok rossz lány! De ennyi ember Színe előtt beszélni nem tudok.
KIRÁLYNÉ	Engedd, uram, hogy én vallassam őt. Kelj föl! Neved?
MARITTA	Maritta.
KIRÁLYNÉ	Nos, Maritta, Nem jól tevéd, amit tevé.
MARITTA	Ha Carlo Király és én királyleány vagyok, Nem állok itten szégyenszemre így.

KIRÁLY Ej, ej, leányom, azt hiszed, elég
 Merészen szólnod, hogy bölcsen beszélj,
 S azt tenned, mit kívánsz, hogy helyesen tégy?
 De téged most nem bántalak. Előbb
 Feleljen ez, rajtad oly erőt nyert,
 Hogy tégy olyant, miről számot nem adhatsz.
 Beszélj, fiú, mivel mented magad?

CARLO Felséges úr, én nem magam szerint
 Cselekvém azt, miért kérdőre vonsz.
 Nő csábított s vad ember kényszerített.

KIRÁLY Micsoda nő és milyen ember az?
 Még ifjú vagy s hiszem, hogy másnak engedsz.
 Ha van, ki csábított, állítsd elénk.
 Kezünket érzi majd, ki kényszerített.

CARLO Uram királyom, ők az udvarokba
 Nem járnak el, s ha tenmagad nem indulsz
 Keresni, meg se látod színüket.

KIRÁLY Tréfával vélsz kijátszani, fiú?
 Nem létező tanúkat hívsz segédül?
 Nevezd neven, kikről regéd beszél.

CARLO A férfiút így hívják: *Kényszerűség*.
 Vad ember az, kit sohsem ismerél,
 Pedig körüljár százezer alakban,
 Hol üres tál van és kongó gyomor,
 Hol szomjúság Xeressel* álmodik,
 Hol aranymázos rács mögül narancs
 Nevet az epedés szeme közé:
 A kényszerűség mindig ott terem,
 A rács vasát, mint vesszőt, szétfeszíti,
 A koldúsbótba gyilkos ólmot önt,
 S alázatos tenyéből gyúr vad öklöt,
 Mely fenyeget, hol kérni is merény.
 Megszállja gyakran a lelketlen tárgyat
 S lázasztja azt, miben nincs akarat.
 Sívít korbácsként a habok közé,
 Hogy égre csap, mi máskor mélyre tört.
 Mint tűz buvik a hegyek ős belébe
 S okádni készti századoknak étkét.
 De egytől fél ez óriás: kerüli
 A tele tálak szálló fűszerét,
 S az aranyos jogart királyi trónon.
 Nincs ereje, hol nincs szükölködés,
 S mert mondják róla, hogy a törvényt bontja,
 Oly helyre nem jár, hol törvény terem.

* vagy Jerez: híres borvidék Spanyolországban.

Azért nemigen néz fejedelmi házhoz,
Azért nem láttad színről színre te,
Mert nincs szükséged törvényt bontani,
Ha minden szód, alig kimondva, törvény.

KIRÁLY

Fiú, beszéded eszesebb magadnál,
Majd szóba azzal állok, aki rá-
Tanított. Most tovább. Ki hát a nő?

CARLO

A nőt, felség, úgy hívják: *Alkalom*.
Édes szavú, hízelgő suddogású,
Mint villám gyors, mint holdfény bájoló.
Pajkos gyerekkint hát mögött követ.
S gyakorta már naphosszat járt utánad,
S te, aki mindig vélsz utána járni,
Véletlen fordulásra veszed észre,
Amint szöktében még fűgét mutat.
De olykor érint és reád mosolyg,
S ilyenkor látni megnyíl két szemed.
Bűvzárnak kulcsát látod ilykoron,
Vén zsugorik elásott kincse helyét.
Rideg nagyúr borkedvű mosolyát,
Kőszívű lányt ki véled álmodik.
S az Alkalomnak ilykor rabja vagy,
S mosolygva nyújtott legkisebbik ujjá
Erősben hajt, mint a Szükség kara.
De te, király, e lányt nem ismered.
Sok tisztet, öröd hozzád nem bocsátja,
Mert bár tündéri szép, de vad s parasztos,
Uszálya nincsen, hogy padlót söpörjön:
Térdig feltúrva van kacér ruhája,
Nappfény erjeszti melle bimbait,
Az is, mi földné, a könnyű lepel
Szerelmesen megfekszi tagjait,
És nedvesen tapad az ér vizétől,
Hot tisztet férjek veszedelmeül
Mint szép Zsuzsánna fürdeni szeret.
Így láttam őt kiszökni egy bokorból,
Kezén vezetve a síró Marittát,
S míg ő elől mosolygva csábított,
Hátul viharként kergetett a Másik.
Szükség űzött, csábított Alkalom:
Te engem - én meg őket vádolom.

KIRÁLY

Don Andreo! Elmondta, mint kívántad?

ADOLAR

Úgy mondta, mint igaznak tartom én.

KIRÁLY

Ám légyen úgy s én aszerint ítélek.
Tekintsd, Don Andreo, ez ifjú párt.
Nem szánod-e, hogy ily fényes szemekben
A hályog rakja fészékét? Vágyuk az,

Kitől tanácsot kérnek - s gyóntatójuk,
 Kitől a bűnbocsánatot nyerik,
 Ismét a vágy. Hogy is teremjen ott
 A boldogság, hol bölcsesség ekéje
 Nem járta át a túl kövér talajt?
 Halljátok hát ítéletem: A kettő,
 Kire botor-merészen vallotok,
 Ő mondja, hogy kerüli udvarunkat.
 Ám jó, ti is hát ide menekültök
 A csábító s a kénytető elől,
 S szerezni fogtok itt elég erőt
 A csábításnak mindig ellenállni.
 Egy évig itten éltek udvarunkon,
 De nőtlenül te és te hajadonnak,
 Mert úgy tekintlek újra titeket.
 S ne merjen egy se közelíteni
 A másikhoz, mert azt fogadom,
 Ha ölelésen, csókon rajta kapnak,
 Az egyiket örökre számkivetjük,
 A másikat meg őrizet alatt
 Itt fogjuk, úgy, hogy észak s dél előbb
 Találkozik, mint Carlo és Maritta.
 De ha lemúlt egy év és téged ő,
 Sem őt te még csak egy lélegzeteddel
 Sem illetéd, majd szent áldással akkor
 Az egyház összekapcsol benneteket,
 S anyádnak ebbe szava ne legyen.

KIRÁLYNÉ

Kegyes uram! Köszönd meg ezt, leányom.

MARITTA

Oh, asszonyom, nincs ebbe köszönet.

KIRÁLY

Don Andreo mit mond ítéletünkhöz?
 Kiadja-e a herceg tiszteinket?
 E párnak, látod, van oltalma már:

ADOLAR

fölkel és írást nyújt a királynak.
 Királyi fölség, vedd ezt! Hercegem
 Mint menlevélt adá ez ifjú párnak,
 Hahogy kegyetlen volna büntetésed.

KIRÁLY

Kegyetlen? Ej, te kegyesen ítélsz meg.
Olvassa.

„Király öcsém! A szerencse bölcs prédiká-
 tor, ki tele hassal dicséri a bőjtöt. A sas ne
 tanítsa röpködni a halakat, de neki jó, ha úszni
 tanul. Gyere hozzám és tanuld meg, hogy az
 öreg bolondság többet ér az ifjú bölcseségnél.

Üdvözl a te szerető bátyád

Fernando,
 Catalónia hercege.”

Hogy értsem ezt? Don Andreo, urad
 Jól őrzi bölcsesége kincseit.
 Úgy látszik, e furfangos láda kulcsa
 Nálad van. Nyisd ki, mert különben azt
 Hiszem, azért van zárva, mert üres.

ADOLAR Király uram királyi rokonának
 Küldé e kincset - mert valóban az.
 Engedd tehát, csupán neked kitárnom.

KIRÁLY Titok? Jó hát; urak mulassatok,
 Míg a király az iskolába jár.
 Leszáll és félremegy Adolarral.
 Hamar hát. Tréfa ez, avagy kötődés?

ADOLAR Csak fogadás, uram, ha állsz elébe.

KIRÁLY Miben s mire?

ADOLAR Hogy olyanért ítélsz
 Ez ifjú pár fölött, miért magad
 S Navarra egész udvara csak úgy
 Kerülne a bíró elé, miként ők,
 Ha Szükség úzná vagy az Alkalom.

KIRÁLY S hiszed, nem állanók meg a sarat?

ADOLAR Ki szőnyegen jár, sárban nem marad.
 A herceg erre fogadást ajánl,
 S a nyertesé az öt határfalu,
 Melyért oly rég folyik a pörös alku.
 Fogadj vele, hogy udvarod erénye
 Csak addig ér, amíg ez ifjaké:
 A kényszerűség- vagy alkalomig.

KIRÁLY S hogy tudjuk ezt ki?

ADOLAR Hagyd el udvarod.

KIRÁLY Elhagyjam?

ADOLAR Alkalom kell udvarodnak.
 Hogy ezt megadd magadnak és nekik,
 Távozz azonnal. Hercegem atyád
 Dicső fiát jó szívvel várja el.
 Mondd, egy hónapra mégy. De engem itt hagysz,
 S titokban egy hét múlva visszajössz
 S velem lesed meg, mily világ lesz itt.

KIRÁLY Elébe állok. - Jó, jó, herceg úr!
 Az ifjú bölcsét gúnyolod? - Legyen.
 S a nyertesé az öt határfalu?
 Jó ráadás lesz könnyű diadalra.

ADOLAR Ne vedd haragra - !

KIRÁLY Oh, sehogy. Legyen hát
 Királyném és urak ti, meg ne lepjen
 Az újság: én ma útnak indulok.

MIND Mi ez?

KIRÁLYNÉ Ma még?

KIRÁLY Megmondja a sietség,
 Mellyel teszem, mily fontos a dolog.

KIRÁLYNÉ Uram, hallom s nem értem. Hogy lehetsz
 Te ott, míg én itt? - Oh e másod év
 Rosszul köszönt be. Meddig várjalak?

KIRÁLY Egy hónapig. Rövid lesz az idő,
 Vendégtekül marad Don Andreo.
 Mulattató szava, nemes valója
 Üres időnek dús tartalmat ad.
 A kormányt addig jobb felünk viszi.
 Nem féltem a tehertől gyenge vállát,
 Mert itt mindenki önmagán uralg.
 Aztán figyeljete ez ifjú párra,
 Hogy meg ne tépje a türelmi féket.
 Királynénk örökődése, Sobrinus
 Bölcs oktatása légyen járszalagjuk. -
 A lovamat! - Urak, egy szóra még.

KIRÁLYNÉ *Marittának.*
 Kövess, leányom!

*Király, Királyné, Maritta, Fidelio, Sobrinus mennek. Angela is fölkel, de Adolarnak egy moz-
 dulatára önkénytelen marad.*

ADOLAR Midőn a nap leszáll,
 Az esti csillag nem merülhet el.

ANGELA *fölkel.*
 Ha az vagyok, engedj fölkelnem.

ADOLAR Az vagy.
 Ne tiltsd tehát, hogy szóm hozzád repüljön,
 Bár rám se hallgatsz.
Karját nyújtja.

Mért néz'sz így reám?

ANGÉLA Csatába' veszítéd el bal szemed?

ADOLAR Nem, száka van benn.

ANGELA S nem lehet kihúzni?

ADOLAR Nem azt, mert drágább, mint szemem világa. -
 Oh Angela!

ANGELA *ijedten.*
 Honnan tudod nevem?

ADOLAR Valakit ismerék, ki téged ismert.
A neve -

ANGELA *fölismeri.*
Adolar!

ADOLAR *karjait kitárva.*
Szeretlek, Angela!
Ölelkeznek.

CARLO Jaj, Marittám, mikor ölellek így?
Csak jó a nagy úr dolga e világon.
Nekik szabad! De itt jön! Pszt, Maritta!
Maritta jön.

MARITTA *Carlonak odanyújtva kezét, fojtott hangon.*
A királyné küld -

CARLO Oh, Marittám, édes
Maritta! Meg se is csókoljalak
Egy álló évig!

MARITTA *odanyújtja arcát s mint fenn.*
Donna, - a királyné...

CARLO *csókolgatja.*
Egy esztendő mindjárt lecsókolok! -

MARITTA *valamivel hangosabban.*
A királyné küld Donna Angeláért.

ANGELA *meglepetten.*
Megyek! (Ha látták!)

ADOLAR Jó barátaink!
Ők hoztak engem! Nos, hát mégis együtt?
És ily henyén? Te, Carlo, bőjtre indulsz!
Láss hozzá, míg a csók tálalva van.

CARLO Oh, világért sem!

MARITTA Oh, azt nem szabad!

ADOLAR Láss hozzá, mondom, hisz a fél szemem vak,
A másikat meg másfelé tűzöm.
Indul Angelával.

CARLO Isten veled, csók!
Megöleli Marittát.

MARITTA Jönnék!

CARLO El! Hamar!

Kézfogva el.
A király jön és látja az ölelkezést.

KIRÁLY Ej, hát így őrzik az én nyájamat?
Sobrinus és Fidelio jönnek.
Uram, ugyan jól őrzöd, mondhatom,
A rádbízottakat.

	<i>Adolar jön.</i>	Itt leltem őket -
SOBRINUS	Együtt, uram?!	
KIRÁLY	<i>Adolarra nézve.</i>	Nem - nem; csak tévedés volt. (Hogy már hazugságon kell kezdenem!)
	Uram,	
	<i>Adolarnak.</i>	egyszerre mondok üdvözlégyet S istenhozzádot. Jó 'tszakát, urak!
MIND	Boldog viszontlátásra!	
KIRÁLY		Ég velünk!
	<i>Megy.</i>	

MÁSODIK FELVONÁS

A szín: ugyanaz, mint az első felvonás végén. Az almafához oldalt létra van támasztva. Esteledik. Királyné, Angela, Adolar, Sobrinus, Carlo, Maritta a fa árnyékában körben ülnek.

KIRÁLYNÉ Mondj még mesét, Don Andreo. Regéid
Nyolc napja, hogy felejtetik velünk
A hirtelen beállott árvaságot.
Navarra nem szül ilyent s ily sokat.
Tán mór fogságból hoztad e regéket?

ADOLAR Felséged ügyesebb beszéltető,
Mint én beszélő; ennek rója föl,
Hogy bő szavam így medréből kiárad.
A mór fogságba itt estem csupán.
Felséged sütvén rám e tűzszeret,
Melynek figyelme még a kőből is
Regét fakasztna.

ANGELA *félre.*
Oh, a régi kényúr
Minden szívhez tart hódító jogot.
Sóhajt.

KIRÁLYNÉ Rosszúl van Angelánk? Kérlek, leányom,
Ha séta helyrehozna, vagy a tóra
Mennél ladikba - tedd meg! Vidd magaddal
Az ifjú Carlot - majd dalol s evez.
Mi meg hallgatjuk vendégünk meséit.

ANGELA *hirtelen fölkel.*
Felség, szavát parancsképp teljesítem!
Adolarnak.
Oh, csak mesélj! Tudom úgyis a végét.
Carloval el.

ADOLAR *félre.*
Múlt bűnök átka! Félt, aki szeret.

KIRÁLYNÉ Beszélj tehát, jó Andreo.

ADOLAR Királyné,
Egyet tudok, amit, bár nem mese -

SOBRINUS Jobb is, uram - mert jobb hitem szerint,
(Bár kedvtelést zavarni nem szeretnék),
Nem a keresztény lelkeknek való e
Pogány regéknek mérges mákonya.
S ha elfogad tőlem Don Andreo -

KIRÁLYNÉ Csak helyeselhetem buzgalmatat.
A kis Maritta jó hasznát veendi.
Kérlek, tisztelt és tisztelendő úr,

Vedd pórázodra e tévedt juhot,
 És részesítsd oly fenkölt oktatásban,
 Milyen beszédes ajkadtól telik.
 Rábízzuk gondjaidra ifjú lelkét,
 S utánad küldjük később Carlot is.

MARITTA (De jó, ha így Carloval összejönnénk!
 Föl kell csúfolnom ezt a csúf papot.)
 Gyerünk, főtisztelendő, rég kívánom
 Kezedre bízni lelki üdvömet.

SOBRINUS Megyünk tehát, míg fölséged hivat.
Maritta és Sobrinus el.

KIRÁLYNÉ Folytasd tehát, uram; tudsz egy mesét,
 Mely mégsem az - nem így volt-e a kezdet?

ADOLAR Így, asszonyom.

KIRÁLYNÉ Csodás.

ADOLAR De még csodásb az,
 Hogy bár való igaz, mesének látszik
 S a legcsodásabb, hogy én nem mondhatom
 Csak kezdetét, mivel még vége nincs,
 S nem is leend talán soha; ha csak
 Talán felséged nem szakasztja végét.

KIRÁLYNÉ Mit, én? Hogyan?

ADOLAR Regémnek hőse van csak,
 Hősnője nincs még - nincs találva még.
 A legszebb nő lesz az; az, akit annak
 Három világban majd a hős ítél.

KIRÁLYNÉ Kérlek, regét s ne bókot, amilyent
 Sobrinus is tud százat.

ADOLAR Halld regémet,
 Való regémet és belátva végét,
 Beláthatod, hogy ami végén csattan,
 Nem bók ugyan, de csók lehet.

KIRÁLYNÉ Ej, ej.
 Beh csattanós! Hamar, - a kezdetén
 S ne végén kezdjük el.

ADOLAR Volt egy zsidó -

KIRÁLYNÉ Píh!

ADOLAR Rút és megvetett.

KIRÁLYNÉ Jaj!

ADOLAR Rőt hajú, -
 Kancsal szemű -

KIRÁLYNÉ Jaj, jaj!

ADOLAR	Az ördög anyja Se vette volna férfiszámba.
KIRÁLYNÉ	Oh!
ADOLAR	És belsejében érzé nagy keservvel, Hogy ő szerelmet szerelemadásért E földön nem vehet.
KIRÁLYNÉ	Nem ám, szegény.
ADOLAR	Ez gyötrellemmel tölté el szívét Előbb magát gyűlölte s szörnyalakját; Tépé haját, arcát marcangolá; De ám a sebek ismét behegedtek S gyötrelmek megfeneklett a szívében.
KIRÁLYNÉ	Szegény! S még ifjú volt?
ADOLAR	Még akkor az. Most már nem az.
KIRÁLYNÉ	Hát él?
ADOLAR	Javában él.
KIRÁLYNÉ	Vajon hol él? Kérlek - tovább!
ADOLAR	De végre Hiába zúzván minden tükröt össze, Hiába kavarván föl minden ért, Hiába törvén szét a kést, a tálat, Hiába kerülván a szemeket. Mely rút arcát visszatükrözők, S hiába átkozván a végzetet, Mely ily szereleműző arculathoz Ily szeretetsóvár szívet adott: A rútság adta gyűlölet a szépség, A nőnem ellen fordult - s esküvék, Hogy bármi áron, bármilyen erővel, Egy élet árán, szív s ész erején, Egy nőt magához kényszerít. S e nő -
KIRÁLYNÉ	Iszony!
ADOLAR	A nők legszebbike legyen.
KIRÁLYNÉ	Oh, balgaság!
ADOLAR	Nagy balgaság erősebb Nagy bölcseségnél. Őt e balgaság Oly útnak indítá, milyenre hódító, Sem bűvös karddal vakmerő lovag Hírért vagy hölgyért nem merészkedett. El volt tökélve, kinccsel s vakmeréssel Megszerzeni a legszebb drágakőt, A legnagyobbat, legszeplőtlenebbet.

Melyet a századoknak méhe érlelt.
 Jeruzsálembe ment először is.
 Áronnak mellvértét, a bűvhatalmút,
 Ott őrzi most a szultán kincsese.
 E pajzs szívében, ott, hol Jehova
 Kimondhatatlan neve írva áll,
 Gyémánt sugárzott, mellyel Salamont
 Megtisztelé a sábai királyné,
 S mely akkora, mint szemed csillaga.
 E gyémántot kalmárunk megszerezte -
 Hogyan? - De - hisz mese.
 ADOLAR Nem az!
 Azt állította a szultán előtt,
 Hogy amely ott van, a gyémánt hamis,
 S az igazít ő bírja ős jogon.
 Kiküldé a nagyúr ötvösseit,
 Nagy alkimista főtudósait,
 Próbálni együtt azt a két követ
 KIRÁLYNÉ S azok se tudták, melyik az üveg?
 ADOLAR Kalmárunk aranyat rakott
 Az alkimisták asztalára, annyi
 Ezüstöt hordott föl az ötvösöknek,
 S oly aranyos tudást a nagy tudóknak,
 Hogy az üveg gyémánttá lett legott,
 S kereskedőnk a nagy gyémánt fejébe
 Többet kapott a szultántól aranyban,
 Mint amennyiért megvette tisztjeit.
 Azok pedig mind megdicsértetének.
 KIRÁLYNÉ S a gyémánt most is a zsidó sajátja?
 ADOLAR Nem az, de másik: még szebb és nagyobb.
 KIRÁLYNÉ Mesés! mesés!
 ADOLAR Hirét vevé a kalmár,
 Midőn kövével egykor kérkedett,
 Hogy Núbiának sejkje bír nagyobbbal,
 S meg sem pihent, míg azt meg nem szerezte
 KIRÁLYNÉ S ezt bírja még!
 ADOLAR Nem. Ezt is elcserélte.
 A híre járt, hogy Perzsia sakja el-
 Jegyezte Kína császári leányát,
 S galambtojásnyi gyémántot kapott
 Hozomány fejébe, milynek fénye olyan,
 Hogy mint a félhold fényesíti be,
 Ott függvén éjjelente, sátorát.
 A kalmár, núbiai szép követ
 Üvegréteggel akkorára nyújtván

Föltűzte így az alvó Sak fölé,
S elaltatott örök közül kihozta
Az igazit, amíg emennek ikre
Gyöngébb sugárral fényesíti be
A perzsa Sak királyi álmait.

KIRÁLYNÉ Mily vakmerés! S e kincset bírja még?

ADOLAR A legszebb nőt még várja a zsidó.
Én nemrég láttam őt Catalóniában.

KIRÁLYNÉ Te láttad? Mondd, milyen?

ADOLAR Melyik? A gyémánt
Vagy a zsidó?

KIRÁLYNÉ A gyémánt is, meg ő is.
Mindegyik ritka s nézni érdemes.
Sokért nem adnám...

ADOLAR Mit?

KIRÁLYNÉ Én attól félek,
Hogy ez a rémes ember erre jön.

ADOLAR Úgy lesz, ha úgy cselekszik, mint beszélt.
Navarra híre vonzza őt...

KIRÁLYNÉ Valóban?

ADOLAR S ezért mondám (bár félig tréfakedvben).
Hogy még magad találod végét adni
E különös regének, hogyha nem
Királyné volnál és nem ily királyné.

KIRÁLYNÉ Hiszed? - A legszebb - Oh! - Így érted ezt?

ADOLAR Nem hinnéd, szenvedélye mily merész,
S mily szörnyen bízik kincse erejében.
„Éltem felét”, így szól, „költöttem el,
Hogy ezt keressem: most másik felét
A nőt keresve töltöm, aki oly
Egyetlen szép az asszonyok között,
Mint a kövek között e tiszta gyémánt.
Szép asszonyt, úgy mond, láttam eleget,
Grófnők, szultánnők, hercegnők, királynők,
Kérőkre büszkén rá sem hallgatók,
Nem hívtak ám, mint tán hiszed, cselédet,
Nem uszítottak rám dühös komondort,
Ha csókjukért kínáltam kincsemet;
De szóba álltak, e kancsal szemembe
Belopva mosolyuk mézes nyilát,
S kábulva fényén e galambtojásnak
Titkos találkozóra hívtak el.
De én mindannyiszor megijedék
A végső árt fizetni, mielőtt

A végső árt, a *legszebb* asszony csókját
 Enyémnek tudhatnám; mert szépre szebb jön,
 De még a legszebb nem került élémbe,
 S én arra vágyom és nem nyughatom,
 Míg azt nem láthatom, azt az egyetlent,
 Kinek látása a kétséget is
 Lefegyverezze; akinek szeme
 Minden más szemre nézve megvakít;
 Kit látva, érzem, hogy mást nézni, vesztés;
 Kiben a báj mind oly tökélyre gyűl,
 Hogy aki szebb akarna lenni nála,
 Mert más, mint ő, - tökélyes nem lehet.”
 „Mutass ily asszonyt” - mond s kancsal szeme
 Mint két keresztbe fekvő üszök égett -
 „Mutass ily asszonyt, s én hajába tűzöm
 E csillagot - és lenne pórleány,
 Írígye lesz a fejedelmi nő;
 S hahogy királynő, koronázva ezzel
 A császár nagy fegyverjátékain
 Porondba dönti a császár leányát;
 Csak érte vívja minden hős a bajt,
 Királynők oly homályba esnek tőle,
 Miként ha udvarhölgye volna mind,
 S hírét regéli az egész világ.
 Mutass ily nőt, s egyetlen csókjáért,
 Mellyel leoldja rútságom pecsétjét,
 Övé a gyémánt és én - meghalok.”

KIRÁLYNÉ

Csodás egy ember! - Kérlek, mondd tovább.

ADOLAR

Nincs tovább, királyné.

KIRÁLYNÉ

Vége! - Meghal!

Azt mondja: meghal? - Oh, szegény! - Tovább!

ADOLAR

Mondám, a vége nincs meg. Ámha lenne,
 Nem-e beismered, hogy csattanós?

KIRÁLYNÉ

A legszebb asszony! Bősz s szép gondolat!
 O legrútabb, s legszebb a nő. - Csodás!
 Vajon talál-e oly szépet, ki csókra -
 De hisz oly szép nem létezik! - Mesédnek
 Nem is lesz vége.

ADOLAR

Én is azt hiszem.

KIRÁLYNÉ

hirtelen.

Hát mért? Hiszed, hogy nincs oly bájos asszony?

ADOLAR

Tudom, hogy van; s azért lesz végtelen
 A kalmár bujdosása.

KIRÁLYNÉ

És ki az?

ADOLAR	Ha azt meglátja, akit gondolok, Beismeri, hogy a gyémánt kicsiny.
KIRÁLYNÉ	Egy csók! Mi az oly forró szívkohónak? Egy csók! Az eltűnik, mint sercegő Vízcsepp izzó vason. - De lelkét Lekötni és szeretni őt magáért, - Ezzel le volna verve a zsidó!... Bocsáss meg. A regéd oly furcsa volt, Egészen megzavart. - Itt láttam őt, Égő szemekkel, nyughatatlan vággyal Kitárva karját. - Erre tart? - Oh jaj, Mily rút lehet, hogy ily erős eszét Rútsága ilyképp megzavarhatá!
ADOLAR	<i>magában.</i> Oly rút, mily szép te - s gyermekagyadat Rútsága mégis ím, hogy megzavarta! <i>Egy szolgálja jön.</i>
KIRÁLYNÉ	<i>föltrezenve.</i> Mi baj? Ki az?
SZOLGA	Felség, csupán emitt Don Andreohoz van megbízatásom. Uram, egy idegen, ki téged ismer, A kapunál vár.
KIRÁLYNÉ	<i>élénken.</i> Idegen? Milyen? Mit akar itten?
SZOLGA	Be akart lopózni, De fölkelté a kapuőr gyanúját, Mert álarcot viselt -
KIRÁLYNÉ	Álarcot - és Világos nappal? - Ó!
SZOLGA	Kérdéseinkre Csak rád hivatkozik: mondjuk Don Andreonak, Az ismeretlen Catalóniából.
ADOLAR	Ez ő!
KIRÁLYNÉ	<i>hevesen.</i> Ki?
ADOLAR	<i>zavarban.</i> Nem lehet egyéb, hiszen, mint - - Az ismeretlen Catalóniából. <i>Magában.</i> Ó, a király.
KIRÁLYNÉ	<i>magában.</i> Hah, Catalóniából! Iszonytató!

ADOLAR
KIRÁLYNÉ
ADOLAR
KIRÁLYNÉ

Fölség, megengeded, -
Nem engedem!

Csak látni akarom -

meggondolva magát.

Bocsáss meg, jó uram - eltévedék.
Vendég lévén, egyuttal gazda is vagy,
Fogadd vendégedet. Isten veled!

Adolar és Szolga el.

Mi bánt? Miért nem üzetem ki innen?
Mért vágyom látni... Oh, Madonna, óvj!
De milyen csáb lakozhatik a rútban.
S a vakmerésben milyen vonzalom?
Királyi trónra veti rab szemét!

„S hahogy királyné”, (mint tapad e szó!)

„A császár nagy fegyverjátékain,
Homályba ejti a királyi nőket.
Csak érte víja minden hős a bajt
S hírét regéli az egész világ.”
Én sohse láttam még ily harci versenyt.
Mily küzdelem, hol a lovag lovaggal,
Szépség a szépséggel birokra kél,
Szépség s vitézség egymásért hevül,
Egymást dicsőíti, és dicső jutalmat
Egymásnak oszt. - Oh, mily kicsiny ez udvar!
S nekem e kert világom, hol a fák is
Oly alacsonyok, mint az emberek.
Hah, jönnek! - Oh, Madonna, légy velem.
A bolygó rém ne lásson s őt ne én.

Indul, megáll.

Mégis, ha tudnám, hogy nem lát, - kilesném.
A rútban is lehet rendkívüli,
S ha elsőnek csudáltatik a legszebb.
Nemében egy az is, ki legrútabb.

Ismét indul.

A legszebb! Ő ítélhet joggal erről.
Látott sokat s kész drága tanúságra.
Az ilyen ember nem hízelt, ha dönt.
Mégis... ha látna tudtomon kívül! -
Hová leszek! - Leányom, ifjú Blanda,
Királyi hatalmunkkal szigorún
Meghagyjuk: rögtön térj meg palotádba! -

Sóhajtvá.

Meghajlok, fölség! - Mégis néha jó,
Hogy gondomat királyné viseli.
Oh, jó uram, hogy elhagyál, nem hittem,
Hogy nélküled lányfővel járok itten.
Ha a királyné nincs, hogy tiltsa meg,
Bizony, valami bolondot teszek!

El.

Király álruhában, Adolar jönnek.

KIRÁLY

Lásd, Andreo, én még örülhetek
Fogadtatásomon, mely mást bosszantna.
Látod, jól őrzik a kapuimat.

ADOLAR

Igen, a kapuört kötekedő
Kedvébe lelted. Láthatád, uram,
Hogy részeg volt.

KIRÁLY

nevetve.

Igaz, csúf gőzt lehelt,
S ha nincs álcám, megcsókol a gazember.
Hová fogsz dugni hát?

ADOLAR

E kerti lakba,
Ez ablakon keresztül meglesed -

KIRÁLY

Meglesni? Oh! Meglesni udvarom!
Méltatlan ez!

ADOLAR

Azt mondd, ha vége lesz.
Én azt hiszem, nagyon, fölötte méltó.

KIRÁLY

De azt jegyezd meg, jó Don Andreo:
A játék nagyba megy, különben a
Király nem játszanék: nagy veszteség
S teljes nyereség dönthet csupán; ne hidd,
Hogy ama düledező őrtoronnyal,
Egypár paraszttal vagy hitvány futóval
Beérem: sorban áll itt -

ADOLAR

közbevág.

A királyné

És a király.

KIRÁLY

Don Andreo!

ADOLAR

No, okkal-móddal:
Mindegyikére legfőlebb kisül,
Hogy ember, és hogy van hatalma rajta
Az alkalomnak...

KIRÁLY

A királyné! Hah!
Menjünk. Te lásd, ha félek-e a lestől.
Csak egytől félek: nem lesz látni mit!

ADOLAR

Majd, hogy a száraz kémlést meg ne únd,
Gondoskodom mulattatásul is.
A pórleány, a szép Maritta, kit
Mohó szerelmeért szerelmi bójtra
Ítéltél, bennem mint védőbe bízik.
Majd elhozom, s ha nincsen ellenedre,
Kisértsd erényét... oh, tudom, gyümölcsét
Nem áhítod; de jó lesz a gyökérig

Próbálni fáját. Majd bevallod akkor,
Hogy aki nézve, elmélkedve ítél,
Gyakran csalódik! ingatag neki
Az ép fa, mert szellőtől hajlik lombja,
S vet hosszú életet velőtlen fűznek,
Pedig csak kérge látszik és ledönté
A tíz ujjával. Nyúlj hozzá, uram!
Hozzá kell nyúlni: ez a bölcsesség.
Elhozzam?

KIRÁLY

El. Mit sem kerülök el,
Mire kihívsz. Ingerled lényemet.
Elég a szóból!

ADOLAR

Oh, uram, haragszol!

KIRÁLY

Don Andreo, küzdő felek vagyunk,
S a harci hev forrása megbecsülés.
Harag nem áll a sorompón belül.
Kezed'!

ADOLAR

megcsókolja.
Király, jószágod bölcsesség.

KIRÁLY

magában.
Nem rendes ember! - Merre hát? Gyerünk.
Bemennek a kerti lakba. Angela és Carlo jönnek.

ANGELA

Carlo nyaka köré fonta karját, s úgy jön sántítva.
Itt láttam! Eltűnt. Itt bevárom őt!
Hadd lássa, mint ért más a hűtlenséghez.
Terhedre vagyok, jó fiú, ugye?

CARLO

magában.
Kissé nagyon szorítja nyakamat.
Aztán Maritta! Jaj!

ANGELA

Nem szólsz? Ugye,
Terhedre vagyok?

CARLO

Óh, dehogy, dehogy!
Erős legény vagyok, egy borjat is
Elvittem hátamon.

ANGELA

magában.
Hátas számár!
Oh, ennyi szégyent tűrök egy miatt,
Ki soha egyet nem tudott szeretni.

CARLO

Jaj, a nyakam! Kérem, a karja is fáj?

ANGELA

Nem, jó fiú, csupán a lábam botlott,
S alig bírok már támaszoddal is
Előbbre menni. Kérlek, el ne hagyj.
Én szörnyen szenvedek.

CARLO Szegény kisasszony!
Csak egyre kérlek, hogy többé ne sírj.
Én azt nem állom ám! Egy vén banya
Vízforrásban jósolá halálomat.
Azóta a vizet nem tűrhetem.
S kivált a te könnyeid oly nagyok,
Ha sírsz, úgy érzem, vízzé olvadok.

ANGELA Jó fiú vagy. Tudom, ha rajtad áll,
Nem volna sírnom ok.

CARLO Nem ám.

ANGELA *a kerti lak felé hangosabban.*
S kivált, ha
Magad okoztad volna, hogy botoltam,
Sajnáltni fognál s nem nevetni rajtam.

CARLO Az isten mentsen ily gazemberségtől.
Inkább kitépném a - kutyám fülét.

ANGELA Oly jó fiú vagy, amily szép legény.
Vezess csak erre, kérlek, ama padhoz,
A kerti laknak ablaka alá,
Itt fájó lábam megpihentetem.
Leülnek.

CARLO Úgy, úgy; a lábát is a padra, úgy.
Jaj, jaj, hiszen hogy is ne botlanék meg.
Hisz ez a láb libának is kicsiny!

ANGELA Oh, Carlo, botlik a te nyelved is,
De mégis jó úton jár a szíved.
Adná az isten néked az ő nyelvét,
Vagy néki a te jó, hű szívedet.

CARLO Kinek? Kiről beszél nagyságod így?

ANGELA Akákiről, mindegy. (Oly haragra kezdek,
Hogy megcsörrenjen tőle ablaka.)
Tudod-e, Carlo - jer csak közelebb -
Tudod-e, Carlo, amily jó s csinos vagy,
Hogy kedvesedtől irigyellek én?

CARLO Hehe, több lány is mondta ezt nekem.
De lássa nagyságod, viszont Marittát
Tőlem irigylik ám a férfiak.
Adolar kinyitja a kerti lak ablakát, s odavonja a királyt.

ANGELA *meghallja, de nem tekint föl.*
(Ez ő!) Irigylik? Oh, nincs ám, miért!

CARLO Ej, ej, kisasszony, őt ne kisebbitse,
Mert megharagszom ám és itt hagyom.

ANGELA *megfogja.*
Kérlek, ne menj!

KIRÁLY Káprázat! Angela!
És egy parasztripőknek udvarol!

ADOLAR Az ám. De nem baj. Játék az egész.
Hanem vigyázz: a fiú mily erényhős.

ANGELA Hát olyan szép neked a kis Maritta,
Hogy nála szebbet nem láttál soha?
Hát nézz reám! Csak nem szebb nálam is?

CARLO Nem szebb.

ANGELA Nem oly szép.

CARLO De hát csak Maritta.

ANGELA Parasztleány.

CARLO Én sem vagyok lovag.

ANGELA De az lehetsz.

CARLO Hogyan?

ANGELA Nézz, Carlo, rám
Gazdag vagyok, és tetszel. Légy enyém.
Elkérek én apródnak a királytól,
Majd megtanulsz te vívni, dárdát vetni,
A módod illő, lelked daliás,
Majd a király lovaggá üt s ha az lesz,
Férjem lehetsz.

KIRÁLY Ez szörnyűség.

ANGELA *örömmel magában.*
Ez ő!

CARLO Valaki szólt.
*Föl akar nézni, de Angela hirtelen nyaka köré fonja kezét,
s nem engedi föltekinteni.*

ANGELA *mind nagyobb hevet tettetve.*
Ne másfelé tekints!
Jó Carlo, lásd, mily sorsot szántam én
Neked! Tudnád-e ezt, hálátalan,
Rossz szívvel venni?
Carlot, ki mindig fölfelé akar nézni, megrántva.
Ide nézz, ha mondom!

CARLO Jaj! Ez fülem volt! Udvari szokás ez?
Maritta sohse ráncigált fülön.
S egy szó mint száz: én az övé vagyok.
Én apród lenni nem akarok, én
Nem akarok vívást tanulni és
Engem vállon ne üssön a király,

Mert visszaütöm. Nem leszek lovag,
Te se kívánj, kisasszony, férjedül,
Mert nyomorúság lenne, igazán.
Szeretni úgysem tudlak, és különben
Úgy tudtam mindig, hogy a ló ökörrrel
Együtt csak rosszúl bírja az igát.
Ne haragudj, lásd, én is javadat
Kívánom csak - és igazán - nem is
A fülemért - bár most is fáj - sem a
Lovagütésért: mert legyenek mula,
Ha kedvedért nem hagynám hátamat
Úgy megrakatni mogyorófa-bottal,
Hogy kitelnék belőle száz lovag,
Hanem - de kérlek, csak ne sírj, kisasszony,
Kérlek, ne sírj. Az isten is megáldjon.
Térdhajtva kérlek - csókolom kezéd.
Letérdel és kezét akarja csókolni, míg amaz sírva eltakarja arcát.

ADOLAR *az ablakból kardjával megpiszkálja Carlo fülét, halkan.*
Megállj, füles!

CARLO Jaj! Már megint? De nagy
Gyönyörűség telik ebbe'. Jó, jó!
De csak ne sírj!
Adolar ezalatt kijött a kerti lakból.

ANGELA *magában.*
Oh, szégyen s újra szégyen!
Mindent hallott s övé a diadal.
Ügyetlen voltam a hűtlenkedésben.
Vagy tán olyan csak ez is, mint a hűség,
Csak annak sül el, aki szívben az?
Oh, Adolar, mint Jób tűnök miattad,
S kívánom: Isten, vedd el, ahogy adtad!

ADOLAR *azalatt intett Carlonak, hogy cseréljen vele helyet. Carlo lopva
fölkel, s azon irányban elszalad, amerre Adolar mutat, jelezve,
hogy Maritta arra van.*
Tudatlanságot tettetek.
Letérdel Carlo helyére.

Ne sírj!
Ne sírj, szép Angela, férjed leszek.

ANGELA *rá sem néz.*
Eredj!

ADOLAR *súgva.*

Szép Angelám!

ANGELA Pusztúlj, ha mondom!

KIRÁLY No, legalább az egyhez hú marad most,
Ez még erény és tőle meglepő.

ADOLAR *hangosabban.*
Én Angelám!

ANGELA *föltekint, kitörő örömmel.*
Te vagy? Oh, hát szeretsz!
Megöleli.

KIRÁLY Ezt is? Hát rendre járja? Adolar,
Te ismeréd?

ANGELA *kibontakozva.*
Most jössz, nevetni rajtam.

ADOLAR Nevetni ám, de nem rajtad: veled!

ANGELA Hallád, miképp jártam meg e paraszttal.

ADOLAR Én? Semmit! Ámha megbántott, kikap.

ANGELA *örömmel.*
Hát nem te lestél ablakodból?

ADOLAR *halkan.*
Én? Nem.
Tán ő!

ANGELA Ki?

ADOLAR *halkan.*
A király.

ANGELA Hogyan?

ADOLAR Gyerünk
Előbbre. Titkomat tudod, hogy őt
Miképp remélem meggyógyítani.
Igaz színében lássa udvarát,
Magát, királynéját és a világot.
Befontam egy mesével a királynét -

ANGELA *örömmel.*
Ezért tevéd?

ADOLAR Azért, mivel szeretlek.
Ha látja, hogy hibázni emberi,
Meg fog nekem talán bocsájtani.

ANGELA De hát szeretsz? - Oh, féltve féltelek,
Ne vedd haragra. Egyszer csalfa voltál,
S mi akkor úgy gyötört, a régi seb,
Minden szellőre újra megsajog.
Oh, Adolar, hisz oly vakon szeretlek,
Hogy játsz' velem, kész áldozat vagyok!

ADOLAR Szép Angelám, oly szemesen szeretlek,
Hogy érted mást rászedni kész vagyok.
Megcsókolja.

KIRÁLY

És újra csók! Itt ez az aprópénz.
Úgy látszik, pénzem nincs már forgalomban,
S most minden itt oly csengő pénzt fizet,
Amelyre maga nyomja arca képét.
Nem nézhetem. Elég volt eddig ennyi.
Becsapja az ablakot.

ADOLAR

Lásd, Angelám, miattad játszom én itt
Tízféle szerepet. Atyád, tudom,
Nem ad nekem, mert gyűlöl. A király
Halálra ítelt és rá bízta mind
Jószágimat. Ez új ok, hogy gyűlöljön.
Atyád, tudom, szerelmes az aranyba.
Szívéből gyűlöl most s erszényiből.

ANGELA

Igen, gyűlöl, mint Adolart. De így,
Don Andreo képében nem gyűlöl.
Jószágodat úgy bízta rá a felség,
Hogy nászajándok légyenek nekem,
Ha férjhez adnak, - s csak ez az oka,
Hogy férjhez menni vonakodtam én.

ADOLAR

Csak ez? Leány, e szavad is fölér
Néhány javammal.

ANGELA

Ámde most atyám,
Ki mindig félt, hogy visszahív a felség,
Látván Don Andreohoz hajlamom,
Bíztat, legyenek tied. Reméli tán,
Hogy majd beéred kisebb hozománnyal,
S övé marad a birtokok nagy része,
S kijátszva lesz s megfosztva Adolar.
Kérlek, ne ítélj róla e miatt.
Nagyon keményen szoktad fölbosszantani,
S nevedtől is a vére háborog.

ADOLAR

Vérébe' van, te is a vére vagy.

ANGELA

Mi? Hogy gyűlölsz?

ADOLAR

Nem, az: hogy háborogsz.

ANGELA

S hát nincs okom? Mondd, nincs-e? Igazán?
De hisz mit kérdek? Adolar ledérnek
Navarra szerte híres.

ADOLAR

Ráfogás!
Egy éve nem csókoltam asszonyarcot.
(Csak úgy, hogy Angelának képzelém.)
Hát nem hiszed?

ANGELA

Hiszem, mert hogyha nem,
Megölném egyiküket!

ADOLAR

Angela!

ANGELA Nem bírom el, hogy csak tréfára is
Más nőt szeress. - Igérd, hogy nem teszed.

ADOLAR Igérem. Nézd, ott jó atyád.

ANGELA Igérd meg!

ADOLAR *félre.*
Ez büntetésem elmúlt bűnökért.
De kedvesebb a büntetés a bűnnél.
Úgy illik hozzá a féltés haragja,
Mint messze villám illik nyári éjhez.
Fidelio jön.
Isten hozott!

FIDELIO Ni, ott benn egy királyné
Keresi udvarát s unatkozik,
S itt udvarolva mulat el az udvar.
Angelának.
Nos, illik, ily nyilvánosan pirulni?
Vár a királyné. Menj, Don Andreoval
Még van beszédem. Nyomba' követünk.

ANGELA Megyek, atyám.
El.

FIDELIO *szünet után.*
Uram -

ADOLAR *félre.*
Ő kezdi meg.
Jó lesz közel terelni ablakomhoz,
S kinyitni ablakát s szemét a bölcs királynak
Fennszóval.
Gyerünk, ha tetszik, ülünk ama padra.

FIDELIO *menet.*
Hogy kezdjem el, hogy kezdő ő legyen?
Leülnek; a király kinyitja az ablakot.

KIRÁLY Fidelio? Az én jó öregem?
No, ezt már bátorsággal leshetem.

FIDELIO *félre.*
Tudnám csak, hogy gazember, könnyű volna.

ADOLAR Nos hát, uram! Mivel szolgálhatok?

FIDELIO Ismersz, uram. Én nyíltszívű vagyok.

ADOLAR Kincstárnok vagy, ha nyitva áll szíved,
Fogadni lehet rá, hogy semmi sincs benne.

FIDELIO De mégis van.

ADOLAR S mi volna benne hát?

FIDELIO Leányom.

ADOLAR Jó helyen van; arra senki
Nem fogja őt keresni.

FIDELIO Hát kinek
Tartasz te engem? (Gaznak néz: bizonynal
Ő maga az.)

ADOLAR Oh, oly becsületesnek
Tartlak, miként te engem. Kis különbség
Csak abban van, hogy Andreot te nem,
De Andreo Fideliot ismeri.

FIDELIO Csak úgy, ahogy Fidelio megérti
Don Andreot: azaz sehogy.

ADOLAR Lehet.
Mert az való, hogy akit én tudok,
Az más Fidelio, mint amilyent
Ez udvar ismer. Az enyim az, a-
Ki Adolart...

FIDELIO *mohón.*
Isméred Adolart?

ADOLAR *folytatva.*
A lányvadász királyfit
Maga vezette Angela nyomára.

KIRÁLY Oh, szörnyűség!

ADOLAR És együttlétüket
Besúgva a királynak, Adolar
Gazdag javának öröklője lőn.
S most attól fél - az én Fidelióm -
Hogy Adolar kegyelmet nyerve egy nap
Még számon kérheti a jövedelmet,
Mit félre tett a bölcs sáfárkodó.
Ilyen Fidelióról szólt nekem
A nálunk bujdosott vidor királyfi.

KIRÁLY A hazug! Nos! Zúzd ízre, öregem!

FIDELIO Beszélt veled? Tán visszajő ide?

ADOLAR Ha akarom.

FIDELIO Hogyan?

ADOLAR Kikémlelni
Küldött, ha Angela szíve övé még.
S ha mondanám, hogy az, s hogy a király
Haragja engedett, tán visszajönne.

FIDELIO *hirtelen.*
Hogy tetszik néked az én Angelám?

KIRÁLY Mi ez?

Hitemre, kezdelek szeretni.

Kezét szorítja.

Vőm vagy.

Vőm léssz ma még. Csak hadd gondolkozzom.

Úgy kell kifőznünk, hogy látszatra én

Ne tudjak róla; titkos esküvőn.

Majd még meghányjuk. Jer velem!

ADOLAR

Azonnal.

Az ablakhoz megy, s kopogtat.

A köpenyem!

A király jön, s ráadja a köpenyt.

Hogy tetszik ez, uram?

KIRÁLY

Oh, a kerítő! Lesz szavunk ez ügyről.

Hol láttad Adolart, mondd, és mikor?

ADOLAR

Sehol, uram; csak hírből ismerem.

FIDELIO

Gyerünk!

ADOLAR

fölvette a köpenyt.

Ki az?

A jelenet alatt beesteledett az idő: Sobrinus és Maritta jönnek.

FIDELIO

Jó estvét, tisztelendő!

Hová ez elszakadt köténnyel!

SOBRINUS

Rám

Bízák megfoldozásra lányérényét.

FIDELIO

Nem állja már a varrást.

SOBRINUS

Megkisérttem.

ADOLAR

sugdosott az alatt Marittával.

Ott, ama kerti lakban a király les:

Csábítsd, ha szólít s fond be, ha kísért.

SOBRINUS

Mi az?

ADOLAR

fenn Marittának.

Mondom, vigyázz a lányérényre,

Mert foltot ejthet rajt a foltozó.

Indul.

SOBRINUS

Majd ejtek én egy jó goromba foltot

Az ily goromba zsákon! Ily beszéd!

Szent emberen...

ADOLAR

Jó éjt; szürkül s borúl.

Én nem vagyok szent ember, s így nem illik,

Szép lánnyal lennem ily késő időn.

Jó éjszakát.

Fidelioval el.

SOBRINUS

Menj - félszemű bagoly!

MARITTA *félre.*
A kerti lakban? Jó, e padra ülök.
Megállj, húszéves szent! Kerülj kezembe,
Tudom, többé ily hetykén nem ítélsz.

SOBRINUS *körülnéz.*
Hol vagy, leányom?

MARITTA Erre, szentatyám.
Fáradt vagyok.

SOBRINUS Pedig a cél mily messze!
Melléje ül.

KIRÁLY *kinyitja az ablakot.*
Új pár? A pórleány meg Sobrinus.
Az égnek hála, itt nincs félni mit.

SOBRINUS Oh, lányom, lányom, mivé vagy leendő!
Oly fiatal s már ennyi vétkezés.

MARITTA Oh, tisztelendő, édes tisztelendő,
Ha vége van, be kár, hogy ily kevés.

SOBRINUS Hajadon lánynak szökni egy legénnyel...

MARITTA És visszajönni mégis férj nekün!

SOBRINUS Világgá menni védtelen erénnyel!...

MARITTA S még visszahozni, oh, ez szörnyű bűn!

SOBRINUS Még visszahozni, mondod? Micsoda?
Hát higgyem, hogy Carlod oly ostoba?

MARITTA Már így nevelték. Majd volna okosabb:
Nem volnék lány már, csak lett volna pap.

SOBRINUS Ha pap lett volna, érted, a babád?

MARITTA Ha pap lett volna, aki összeád.

SOBRINUS S mit adnál annak, aki összeadna?

MARITTA Hát eskető gyűrűre - ujjamat.
Odanyújtja.

SOBRINUS *megfogja.*
De hátha ujjad ujjában maradna?

MARITTA Hjah, pappal ujjat húzni nem szabad.

SOBRINUS *félre.*
Ez kitanult. De fenekére nézek.

MARITTA *félre.*
Na, jaj neked, ha valaki kinézett!

KIRÁLY Dicső dolog: ez aztán furcsa gyónás!
Fordítva megy: a cethalat eszi Jónás.

SOBRINUS Lásd, szép Maritta, bőjtre vagy ítélve.
De rám ha hallgatsz, majd csak elbirod.

MARITTA Azt hiszem, mert csupa bőjtön élve,
Mégis látom, hogy meggyült a zsírod.

SOBRINUS A mérték teszi és az óvatosság.

MARITTA Paptól nem árt meg: tapasztaltak mondák.

SOBRINUS Hát mernéd magad a konyhámra bízni?

MARITTA Jaj, félek ám: nagyon találnék hízni.

KIRÁLY Nem állom! Elragad a jelenet.
Várj, szent pogány, majd kapsz keresztvizet.
Egy vizes kancsóból csöpögtet Sobrinus orrára.

SOBRINUS Ni, esni kezd. Pedig felhőt se látok.
Törli az orrát.
Kezed, Maritta, legyünk jó barátok.

MARITTA Te az vagy: jó barát. De én - hogyan?
No, mért tekintesz oly borzalmasan?

SOBRINUS *arcát törli.*
Én nem tudom... nagyon rosszul vagyok.
Hőség fullaszt, s hideget izzadok.
Fölkel.
Gyerünk odébb; csak addsa kis kezeckéd

MARITTA Már vissza?

SOBRINUS Nem, folytassuk még a leckét.

KIRÁLY *kijön.*
Sötétedik. Nem ismerhet reám.
Megkergetem. Megállj, te hűtelen csősz!
Nem mégy tovább az úrnak szöllején - Pszt

SOBRINUS Mi volt ez? Csitt!

MARITTA *félre.*
Ez Carlo!
Fenn.
Semmi. Én
Pisszegtem (Jaj, ez ő, hogy szabadulok?
Hah, jó lesz így!) Oh, édes tisztelendő!
Bánatosan vállára csüggeszti fejét.

KIRÁLY *bokor mögül.*
Pszt! pszt!
Maritta int a bokor felé, hogy hallgasson el.
Mi az? A leány int? Nekem?

SOBRINUS Sohsem hallottam én itt ennyi tücsköt.
De mondd, Maritta, mely baj szomorít?

MARITTA Magamba szálltam. Oh! Bűnös vagyok.

SOBRINUS No, az való. De...

MARITTA Láss, tisztelendő.
Ne is titkolja. Érzem ér, s tudom.
De lássa, így üldöz természetem,
Hogy minden ingerel, mi tiltva van.

SOBRINUS Ej, ej, de hát legyőzni nem bírod?

MARITTA Nem én! Olyan, mint megjósolt csapás.
Ahogy kerülöm, úgy botlom belé.
S ha látok -
sikolt s a fára mutat.
Jaj!

SOBRINUS Mi bánt?

MARITTA Oh, nézd!

SOBRINUS Mi az?

MARITTA *fölmutat.*
Ez kell nekem! Nem látod? Ott, az alma!
Ott, az a szép; a szélső ágon függ.
A tetején!

SOBRINUS Hiszen, ha alma kell csak, -

MARITTA Nem alma kell csak! Ez kell egyedül.
Én meghalok, ha meg nem ehetem.

SOBRINUS Oh, Éva, Éva!

MARITTA *cirógatja.*
Kérlek, jó atyám,
Szakítsd le ezt az almát énnekem,
S jószágodat én sohse feledem.

SOBRINUS Eh, tréfa! Én csak föl nem mászhatom!

MARITTA *létrát hoz.*
Nézd, itt a lábtó. Menj föl, majd fogom.

SOBRINUS De ily magasra!
Más almát mutat.
Ezzel is beéred!

MARITTA *szenvedéllyel.*
De engem az bánt egyedül - nem érted?
Nem látod, mint bólínt elém, felém,
Mint bíztat pozsgás arca, hogy enyém?
Nézd, mily piros, mily érett, gömbölyű.
A többi hozzá képest keserű.
Oh, nincs oly szép egy tündér keble halma,
Nincs a világon, nincsen több ily alma!
Betegje vagyok -
szívére
híját érzem itt!

A bokor felé.
 Megcsókolhatnék érte valakit.

SOBRINUS Csodálatos lány. Már csak megteszem.
Fölhág.

MARITTA Csak gyorsan! Tartom!

SOBRINUS *az utolsó fokon.* Jaj, nem érem innen!

MARITTA Fölebb.

SOBRINUS Az ám, a lábtó elfogyott!

MARITTA Az ágra!

SOBRINUS De ha nem bír el.

MARITTA Lehullsz
 Ölembe!

SOBRINUS Hát, szent Baptista nevében!
Elhagyja a lábtót.

KIRÁLY *előront, s eldönti a lábtót.*
 Pokol nevében.

MARITTA *nyakába ugrik.*
 Carlom, édes almám!
Megcsókolja.

SOBRINUS *fenn.*
 Megvan! Maritta! Megvan! Itt hozom.
 Hohó! A létra! Merre van a létra!

MARITTA Keress te csak! Hahaha, ez dicső!
 S hogy elértettél. Ezért ráadást kapsz.
Csókolja.

KIRÁLY Hová legyek? Soha ily tűzesőt.

MARITTA Hát nem csókolsz meg?

SOBRINUS Létrát ide, mondom.

KIRÁLY *szabadkozva.*
 Hiszen a csókot tiltja a király.

MARITTA Jaj! A király!
Föltalálja magát.
 Nem Carlo! Jaj!
Egy sikoltással mintegy ájultan eldől.

SOBRINUS *kidugja fejét az ágak közül. A hold kisüt.*
 Zsivány ez?

KIRÁLY *Marittát tartva.*
 Ájult! Mi szép ez alélt leány!

HARMADIK FELVONÁS

Ugyanazon szín. Király, Maritta, Sobrinus ugyanazon helyzetben, mint a második felvonás végén.

SOBRINUS Ki ez? Nem szólhatok. Ha rabló, elver,
Ha jó barát, elárul. Csak ne állna,
Mint egy szobor. Mozdúlni sem merek. Jaj!
A tiltott alma. Kékre füst ez ág:
Mint szilvát szednek majd az almafáról.

KIRÁLY *ki eddig a holdvilág fényében mereven nézte Marittát.*
Alélt leány! S karomban tartom én!
Milyen csudás e visszafojtott élet!
Az ablak zárt, de a ház csupa fény,
S a szív meleg, bár kizökkent a lélek.
Kelthetném... s tilt egy kába érzemény,
Pedig halálnak sohsem engednék.
Élet s halál nem ily szép halovány.
Maradj csak így, te szép alélt leány!

Maritta föltekint, anélkül, hogy a király észrevenné, s aztán ismét behúnyja szemét.

KIRÁLY Megrezzen! Oh rést lelt a kandi hold
Szemhéja csipkés függönyén keresztül.
És lüktet vére, amely fagyva volt,
S keblén a fodor, mint a hab rajtja rezdül,
A bimbóajk levélt levélre old,
S szív léget és kiönti fűszerestül;
S bokrából hívja méla csalogány;
Az élet szép, oh ébredj, szép leány!
Az almafa alatti pázsitra teszi.

MARITTA *félre.*

Csak nem hagy itt?

KIRÁLY Virágnak ébredj, illatos gyepen,
Mint álmából a zárt hajnalka kelyhe.
S el innen!
Indul és visszanéz.
Félek, csókkal ellepem,
S nem fér ajkadhoz élted könnyű pelyhe.
Csak homlokod'! Szemed'! - De nem! De nem!
A vágynak is már elrútítna szennyje.
Futok. Mint holdat a bibor korány,
Csak tűnni láss, ha ébredsz, szép leány!
Indul.

MARITTA *sóhajt.*
Oh, jaj!

KIRÁLY *megáll.*
Sohajt!

MARITTA *ijedten.*
Ki az?

KIRÁLY *visszajön.*
Becsületes
Tolvaj, ki csókodat lopá; adósod,
Ki fél, hogy sohsem engeded fizetni.

SOBRINUS Pszt! - Jaj, nem tágít. Itt rothadhatok.

MARITTA Oh, szégyelem!
Eltakarja arcát.

KIRÁLY Kérlek, ne sírj!

MARITTA Ki vagy?

KIRÁLY Akárki; senki, ha úgy akarod.
Gondold, rossz álom képe, mely gyötört,
S mely eltűnik, mihelyt a regg kinyílt.
Hunyj szemet s nyisd ki: már nem leszek itten,
S dörzsöld szemed s fohászkodj: Hála isten.
Menni akar.

MARITTA Maradj, uram. Bár... nem t'om, mért marasztlak.
Mert rosszúl esik, ahogy megismertél:
De, hidd el, még rosszabbúl esik az,
Hogy bántva menj, holott - mi tagadás? -
Én voltam ám itt a megtámadó.

KIRÁLY Hisz láthatád, hogy nem védtem magam.

MARITTA Annál rosszabb, hogy így, éj idején
Orvul rohantalak meg, védtelent.

KIRÁLY Csak volna sok ilyen pazar zsvány,
Divatból menne a kardviselés.

MARITTA Gúnyolsz, uram. Tudom, hogy megítélsz.

KIRÁLY Hogy többet adtál, mint ami megillet?

MARITTA Hogy néked adtam, ami mást megillet,
S hogy ily mohón kínálom annak is.
De lásd, a bölcs király akarja így.

KIRÁLY Mit? A király? Hisz ő az, aki tiltja!

MARITTA Hát ez nem annyi, mintha rendeli?

KIRÁLY Hogy érted ezt?

MARITTA Lásd, ifjú a király
S szép, mondhatom: valóban csókra termett.
De amily ifjú s bölcs, csodára vennéd,
A csókhoz mégis mily kontárul ért.

KIRÁLY Ej, ej! Pedig hát volna felesége?

MARITTA Van ám; de, istenem, nincs ebbe' jó!
A feleség nem csókolni való.

KIRÁLY Ugyan?

MARITTA Azaz megcsókolhatja éppen,
Szokásból, tisztességből, tréfaképpen,
Ha kis haragra megkérleli szépen,
De nem ám igaz csókoló kedvében.

KIRÁLY Mért ne csókolná?

MARITTA Furcsa gondolat!
Minek csókolja, ha úgyis szabad?

KIRÁLY Ez furcsa logika - de tán nem is:
Tán áll azért épp, mert kétszer hamis.

MARITTA Nem érted? Oh, no látom, téged is
Már nőhöz adtak húszéves korodban.

KIRÁLY Azaz... hogy van nők.

MARITTA Ugye bár? Megmondtam!
Így rendes csókhoz érthetsz, meglehet,
De édes csókhoz édeskeveset.

KIRÁLY Hát az milyen?

MARITTA Jer hát közel egészen,
Nem illik ezt kiáltani merészen.
Nem értik azt meg, csak suttogók,
Hogy mi az édes, az igazi csók.
Nincs abba' jog, nincs akarat, se szándék.
Nem csere az, de kölcsönös ajándék.
Szűli a perc váratlan, hirtelen,
Midőn egy szikra gyújt két födelen.
Édes a csók, ha alszik kedvesed
S mit önként adna, lopva elveszed;
Édesb a csók, ha durcás ajakat
Megrablasz csókért, melyet az nem ad.
Legédesb csók, ha minden szomjú fél
A csókot adva, csókot lopni vél,
Ha vágyát érzi csak, de nem jogát,
Csak venni vágy s nem érzi azt, hogy ád.
Ám ilyen csókot is százat terem,
Nem házasság, de édes szerelem;
De ami ennek is még mézet ád:
Ha a világ, az irígy, mostoha,
Mint őrszem leskelődik rá s reád,
S jön perc, hogy érzed: Mostan vagy soha!
S a karba kar és ajkra ajk repül,
S minden erő s érzés az ajkba gyúl,

Mindenik első, végső mindenik,
Mindenik csókol és csókoltatik.
A vágy, mint bűvár, amint vízbe ére,
Leszáll a pillanatnak fenekére -
Oh, egy arasznyi percben mennyi kincs!
Nem csók az, hidd el, amely tiltva nincs!

KIRÁLY *szünet múlva.*
Oh, ilyen csókot én nem ismerek!

MARITTA *ránéz.*
Azt meghiszem. De - hisz a föld kerek.

KIRÁLY
Hogy illik ez rá?

MARITTA Mint bajusz oly ajkra,
Mely nem csókol, de panaszkodik rajta.

KIRÁLY *átfogja derekát.*
Csókolj meg!

MARITTA *felugrik.*
Elfogyott az alma már!
Más nem maradt, mint az üres kosár!

KIRÁLY
Melyik kosár?

MARITTA Mit te imént adál,
- S most jó 'szakát;
Elszalad.

KIRÁLY Oh, én bolond! Megállj!
Utána siet.

SOBRINUS Az égnek hála! Elpusztultak innen;
Próbát teszek, lemászni létra nélkül.
Lenéz.
Jaj, jaj! Hisz ez a fa nőtt! Fölfelé
Félig se volt ily hosszú. Jaj, ki ez?
Elbujik.

ADOLAR *jön.*
Itt várom majd Fideliót.

SOBRINUS Segítség.

ADOLAR Mi ez?

SOBRINUS Tovább nem bírom el. Segítség!

ADOLAR Haha! A pater! Hogy kerülsz oda?

SOBRINUS Létrán. Az könnyű volt. De le! Segíts le!
A létrát eldöntötte egy pimasz.
Oh kérlek, vedd föl és támaszd ide.

ADOLAR (Óh, ez dicső! Te áldott almafa,
Te nékem gyönyörűn gyümölcsöző!)
Ej, szentatyám: nem illik az idő

Elébe nyulni; ifjú alma vagy még,
Pár hónap kell, amíg megérsz s lehullsz.

SOBRINUS De én nem akarok lehullani.

ADOLAR Hát itt akarsz rothadni? Jó így is.
Az almák dísze vagy! Nincs oly piros
A kertbe' több; kissé fanyar ugyan,
De az sebaj. Jó csiger lesz belőle.

SOBRINUS Hát nincsen benned irgalom?

ADOLAR De van.
A létrát fölteszem; de e föltétel
Egy másik föltételbe fog kerülni.

SOBRINUS Csak mondd! Hamar!

ADOLAR Éjfélkor összeadsz
Egy párt, mely várni fog a kápolnában.

SOBRINUS Egy párt! De kit?

ADOLAR Azt majd meglátod, akkor.

SOBRINUS De mért nem most? Így nem merem ígérni.

ADOLAR *félre.*
Nem mondhatom, hogy Adolar lesz ott,
Mert akkor inkább itt hál három éjjel,
És azt se mondhatom, hogy Andreo,
Mert úgy nem áll meg a frigy Adolarral,
S utóbb Fidelio széttépheti.

SOBRINUS Mondj mást; akármit, csak ne ezt.

ADOLAR Csak ezt.

SOBRINUS De a király! Tudtán kívül...

ADOLAR Figyelj.
Ha jelt hoz majd a vőlegény, hogy azt,
Mit ő kíván, felsőbb is helybehagyta,
Úgy megteszed?

SOBRINUS Ily jelre megteszem.

ADOLAR Megesküszöl?

SOBRINUS Megesküszöm.

ADOLAR *odatámasztja a létrát.*
Siess hát.

SOBRINUS Oh, jaj! Az a kigyó! De megkerül.
Lejön.
Uram, csak egyet még: szent a titok!

ADOLAR Szent a titok a szentatyáról.

SOBRINUS

Ott jön

Fidelio. Ne szólj neki!

ADOLAR

Ne félj!

Fidelio jön fáklyásokkal.

FIDELIO

Ni, Sobrinus! Már kérdez a királyné.

SOBRINUS

Hozzá megyek.

FIDELIO

Csak várd be, erre jön.

SOBRINUS

félre. Mit mondok, hogyha a lányt kérdezi?

ADOLAR

Fideliónak. Ma éjjel elveszem még Angelát
Rávettem Sobrinust, hogy összeadjon
Tudtod nélkül.

FIDELIO

Hogyan?

ADOLAR

Titkát tudom.

Csak küldd a kápolnába Angelát,
Éjfél után majd én is ott leszek.

FIDELIO

Majd odaküldöm. Csitt. Jön a királyné.

KIRÁLYNÉ

kísérettel s fáklyásokkal jön.

Hol Sobrinus? Oh, itt vagy, szentatyám?

Hát a tanítvány, akit rád bízánk?

Valóban, jobb kezekben hittük őt,

Semhogy ez órán kelljen így kutatnunk.

SOBRINUS

Felség, egy gazfi, egy sehonnai,
Egy jöttment ember, akit én soha
E kertben itt nem láttam, ránk ütött,
S míg én futottam...

KIRÁLYNÉ

Ugyan! Hát futottál?

SOBRINUS

Az öröket segédül hozni el,
Eltűnt a lány is, ő is. Bizonyos,
A lány bújik előle, mert ijesztő,
Undok egy gazfi volt.

KIRÁLYNÉ

Tán rőt hajú?

SOBRINUS

Nem láttam jól; de annak kelle lenni.
Csúf volt nagyon.

KIRÁLYNÉ

Tán kancsal?

SOBRINUS

Tán az is.

Minden, mi undorító, rajta volt.

KIRÁLYNÉ

félre indulatosan. Ez ő! Bizony! ő. S e porléány
Oly szép neki, hogy véle szóba álljon?
A nyomorult ne látott volna szebbet?
Fenn. De hol is van az a leány?

SOBRINUS

Királyné,

Tán küldenők ki rá az öröket,
Hogy megragadják és korbáccsal üzzék
El innen?

KIRÁLYNÉ

Ha! Korántse! Szót se erről!
Mesebeszéd! A lány a tisztelendőt
Felülteté - ez az egész.

SOBRINUS

az almafára néz.

(Föl ám!)

KIRÁLYNÉ

S ezért egy vándort, aki tán pihenni
Betért a kertbe, korbáccsal kivernék?
Ej, szentatyám, nagyon is kész vagy ám
Korbáccsal elveretni tenhibádat
A mások hátán.
Félre.

Látnia kell engem.
Csak erre térne! Jó 'szakát, urak.
Én még egy percre itten mulatok
S holdfénynél élvezem e hűvös estét.

SOBRINUS

De a leány...

KIRÁLYNÉ

Bízd csak reánk, uram.
Mert rád ha bízunk, félek, sohse látom.
Most jó 'szakát!... Don Andreo, maradj!
Fidelio, Sobrinus, férfikíséret el.

ADOLAR

Felség...

KIRÁLYNÉ

félrehúzza.

Don Andreo, lovag vagy?

ADOLAR

Az.

KIRÁLYNÉ

S hallgatni tudsz oly jól, amint beszélni?

ADOLAR

Tudok, királyné, mindent, mit kívánsz.

KIRÁLYNÉ

Hogy tudsz hallgatni, arra van jelem.

ADOLAR

Miféle?

KIRÁLYNÉ

Az, hogy tőlem titkolád,
Hogy zord regédnek folytatása van.

ADOLAR

Nincs - mostanig.

KIRÁLYNÉ

De van. Tudom, hogy - itt van.

ADOLAR

Ki?

KIRÁLYNÉ

Az a kalmár.

ADOLAR

A gyémánt ura?

KIRÁLYNÉ Tudom, hogy itt van.
Súgva.
 Látni akarom.

ADOLAR Felséges asszony!

KIRÁLYNÉ Nem felséges asszony.
 Neki nem az. - Megérts, Don Andreo,
 Nem akarom, hogy lássa a királynét.
 Mert szenvedését szánom, s hogy ha úgy lát,
 Királynénak: korbáccsal kell kiűznöm.

ADOLAR De undok arca -

KIRÁLYNÉ Látni nem fogom.

ADOLAR És a te bájord -

KIRÁLYNÉ Ő se lásson engem.
 Éjféli órán szólok itt vele.
 Értsd meg, Don Andreo: e férfi sorsa
 Egész valómban meghatott. Késerves
 Gyógyíthatatlan, mondom, s vége nincs,
 Jó hát, én úgy hiszem, meggyógyítom.

ADOLAR Boldog zsidó!

KIRÁLYNÉ Nem úgy, mint gondolod.
 A legszebb asszony? jó. Ha az vagyok...

ADOLAR Bizony az!

KIRÁLYNÉ Tanúlja meg az egytől,
 Hogy mint te mondád, a gyémánt kicsiny,
 Hogy csókot vásárolni nem lehet.
 Így nem leend örök a bujdosása,
 Így vakhitéből majd kigyógyítom,
 S belátja végre is, hogy h'jába kóborg
 Világról új világra, ha a legszebb
 Legjobb egyúttal.

ADOLAR Úgy teszek, királyném.
 Ahogy parancsolod. Éjfélre itt lesz.

KIRÁLYNÉ S ne mondd neki, ki várja és mi célra.

ADOLAR Csak annyit mondok, hogy akit keres,
 A legszebb asszony fog vele beszélni.

KIRÁLYNÉ S most menj, Don Andreo, keresd Marittát
 És küldd a palotába.

ADOLAR Megkerítem.

El.

KIRÁLYNÉ *utána.*
 Don Andreo!... Késő!... Ha visszahívnám -
 Nem! Újra küldeném. Egy gondolat

Bilincse tart lekötve reggel óta,
 S nem rázhatom le, s mind jobban zörög,
 Minél jobban kívánok futni tőle.
 Ne zúgj, szívem! Szándékom istenes.
 Szándékom-e? Beszédem az, tudom.
 De hát a szándék? - Mért áhítom azt
 A bolygó rémet megállítani? - Oh!
 Csak nem kísért a kincs, mely nála van?
 Nem az! Tán a hívság próbálni rajta
 Szépségemet? - De hisz nem láthat éjjel,
 Természetellenes egy vonzalom,
 Mely kész hajolni biztos sziklatőről
 A forró örvény habjai fölé.
 Ez ember szíve ily örvényes ár.
 S dübörgő csapkodása rémít, üldöz,
 És vonz magához, mint a bűn. A bűn!
 Nem! Volna szép, mint hódító Apoll,
 Mint győztes Sándor, gazdag és hatalmas.
 Nem vesztegetnék rá egy jó napot;
 De a bűsz átok, amely rátapadt,
 A vészes tűz, mely vérét kergeti,
 S a gondolat, hogy kóbor életének
 Én tűzhetek tán boldog véghatárt -
 Óh védj, Madonna, hiú elbízástól.
 Lefekszem s csak hajnalra ébredek.
 S ha szűz ajakkal megcsókolt a regg,
 Ne bántson semmi, csak a gondolat,
 Hogy olyat álmodék, mit nem szabad.
El a nőkisérettel.
Maritta futva jó, s utána a király.

MARITTA

Kérlek, ne üldözz!

KIRÁLY

Oh, kérlek, ne fuss.

MARITTA

Ha szidnak otthon, nem védsz meg, tudom.

KIRÁLY

Oh hát maradj velem! Nem szidlak én.

MARITTA

Illetlen volt maradnom eddig is.

KIRÁLY

Illetlen volt könek maradnom eddig.

MARITTA

Méért kérsz olyant, mit meg nem adhatok?

KIRÁLY

Nem adhatod? Milyen vagy hát valóban?
 Szavaddal hívsz s kezeddel eltaszíts.
 Mi tréfa benned és mi a való?
 Mi benned a gonosz és mi a jó?
 Mért töltesz így meg habzó szerelemmel,
 Ha ellököd az áradó pohárt?
 S ha engedek, mért állok szégyenszemmel,
 Mint aki dörén biztatásra várt?

MARITTA Az tréfa volt; kissé tréfás vagyok.
Tréfára vettem - s most a tréfa sok.

KIRÁLY Csak tréfa! Mért nem mondtad ezt előbb?
Ha tréfa, hát csókolj meg tréféképp!
Átöleli.

MARITTA *kibontakozva.*
Hiszen a csókot tiltja a király!

KIRÁLY *térden.*
Ha tiltja, rendeli, szavadnak állj!
Éreztem csókot, százat, ezeret,
De édes csókot édeskeveset.
Ha ajkadról ily ingerlők a szók:
Mi méz lehet ily ajakról a csók?
Lásd térden azt, ki mástól sohse kért -
Oh, meghalok egy árva csókodért.
Megcsókolja ruháját.

MARITTA *félre.*
Szegény király, fáj érte a szívem.
Ha még soká nyög, félek, megteszem.

KIRÁLY Most néma lettél, mint siket valál?
Oh, szólj, beszélj - a hallgatás halál.
Lásd, hallgatást is venne más igennek,
Én tiltó, durcás ajkadat lesem meg.
Más, így ha ég, erőszakot kísért,
Én kerülöm az üdvöt is, ha sért.
Más dallal csábít és kacagva vet meg,
Én nyögve kérlek: csókolj meg, szeretlek!

MARITTA *ijedten.*
Oh, kérlek, ezt ne! Csókot kapsz talán -
De szerelem - oh, az nem tréfa ám!

KIRÁLY *levonja magához.*
Csókolj gyűlölve hát, ha nem szeretve!

CARLO *távolban.*
Maritta! hol vagy?

MARITTA *örömmel.*
Carlo! Hagyj, uram.

KIRÁLY *fölugrik, s megfogja.*
Az égre, nem, míg szód beváltva nincsen.

CARLO *künn.*
Maritta!

MARITTA Máskor! Majd beváltom aztán!

KIRÁLY Mikor?

MARITTA *zavarban.*
Ma éjjel.

KIRÁLY Jó! E kulcsom itt
Kinyitja a királyné külső termét,
Ahol te hálsz.

MARITTA Honnan szerezted ezt?

KIRÁLY Mindegy. Majd eljövök.

MARITTA Az égre, nem!
Add azt a kulcsot.
Elveszi.
Ezzel szabadulok,
S éjjélre itt leszek.

KIRÁLY Igéred ezt?

MARITTA Igérem. Oh, de menj!

KIRÁLY Megyek.
Félreáll.

CARLO *jön kiáltva.*
Maritta!

MARITTA *eléje.*
Carlo!

CARLO *megöleli.*
Maritta! Hála minden szentnek!

KIRÁLY Hogy csókolóznak! S én csak nézem így,
Mint szomjú szarvas, kit hús csermelyétől
Egy bárgyú gyermek lépte elriaszt.
Nem bírom el! Oh, éjjél, hajnalom!
Jövel hamar! El - ezt nem nézhetem.
El.

CARLO Mértföldeket futottam körben érted,
Minden bokorba bújtam és hiába.
Hol hagytad azt a pátert!

MARITTA *a fára néz.*
Jaj! A pátert!
Egészen elfeledtem a szegényt!
De hála isten - itt a létra már:
Lemenekült. A fára csalogattam.

CARLO Jaj! Értem! Úgy mint engemet egy ízben,
Mikor csókért nagyon faggattalak.
Hát ő is! Jaj be kár, hogy már lehozták.
Kedvem keletkezik almát leverni.
Még ő is! Jaj, Marittám, hát ha tudnád -
A ménkü üssön ebbe a királyi
Szent gazdaságba! Képzeld, engemet

Egy hölgy kínálgat, hogy lovag legyek
 És férje! Hallod-e: a férje én!

MARITTA No persze! Ej, hogy ránk ehültek itt!
 És itt tanítanak tisztességre minket!
 De hallga csak, valaki jön felénk.
Adolar jön.

ADOLAR Mi lelte az én bölcs királyöcsémet?
 Találkozom vele s reám se ismer.
 Kérdem Marittát s szótlan erre mutat,
 S tovább rohan. Az ördögös leány
 Csak nem zavarta meg oly hirtelen?
 De hol lehet?
Kiált.

Maritta!

MARITTA Ki van itt?

ADOLAR Én, Andreo. Magad vagy?

MARITTA *Carlónak integetve.*

Egymagam.

ADOLAR Nem volt találkozód itt a királlyal?

MARITTA Volt is, lesz is! csak tudnám, hogy minek?

CARLO *félre.*
 Mit a király? A király?

ADOLAR Ha lépre viszed őt
 S botlása mellett szerzesz tanújelt,
 Úgy kötve lesz, átnézni a szitán,
 S év múlva koma lesz a paszitán.

MARITTA Az ám; de nekem nem kell komasága!
 Az ily nagy úrnak nagy a kívánsága,
 S ha csak felét kívánja, mit ígértem,
 Vagy a vendéget, vagy a gazdát sértem.

ADOLAR Ne félj - ígértem, hogy megmentelek
 Jó s rossz indulatától egyaránt,
 Csak most segíts az én ügyemben engem.
 Ma éjjel titkon összekelek én
 Fidelio lányával, Angelával.
 Rávettem a papot, hogy összeadjon.

MARITTA Ugyan miképp?

ADOLAR Ez almafával itt.

MARITTA Hisz ez lopás! Ide én ültetém,
 S így alma s eskető joggal enyém!

ADOLAR Jaj, feleselni nincsen most idő.
 Az esketést a pap csak úgy ígérte,
 Ha jelt hozok, amely megvédi őt,

Mert a királytól fél, ha visszajő.
Mármost te hozz ily zálogot nekem.
Találkozód órája mi?

MARITTA

Ma éjfél.

ADOLAR

Találkozók dicső találkozója!
Épp jókor. Húzd le, kérlek, ügyesen,
Miként ha az ujjával játszanál,
Pecsétgyűrűjét s szökj hozzám vele.

MARITTA

Be könnyen játszik a kettőnk ujjával.
Az ily nagy úr nem ad ám semmit ingyen.

ADOLAR

Hisz gazdag vagy te abban, amit ő kér.

MARITTA

Ej, jó uram, ez nem nagyúri erdő,
Melyből kaszálót, kertet vágnak, és
A többi erdőnek csak megmarad.
Oly kincsem ez, hogy koldusa vagyok,
a csak egy batka híja. Nem, uram!

ADOLAR

De kérlek! Tönkretennéd, mit a jó sors
Ügy-bajjal összefont? Mikor lesz ismét
Kezünkben a király meg papja is?

MARITTA

Kezedben volt a pap. Mért hagytad olcsón
Kimenekedni? Ugyanoly erővel
Gyűrű nélkül is megteszi.

ADOLAR

De akkor

Meg kell neveznem, ki a mátkapár.

MARITTA

S miért ne?

ADOLAR

Azt most el nem mondhatom.

Elég: azt mondtam, adjon össze egy párt,
Mely a királytól jelt hozván magával,
A kápolnába jön éjfél után.

MARITTA

Egy párt? Csak ennyit?
Félre.

Oh, hisz ez dicső!

ADOLAR

Hát megteszed?

MARITTA

Alávaló leány,
Hálátlan, oktalan volnék, ha nem.
Azt mondod, a király pecsétgyűrűjét?
Mondd, a kis ujját, azt is megkerítem.
Csak bízd reám s ha nincs ma esküvő,
Esküdd, hogy én vagyok esküszegő.
Csak bízd reám.

ADOLAR

Derék lány vagy, Maritta,
Nem is fogod megbánni.

MARITTA Azt remélem.
S most jó 'szakát.

ADOLAR Jó éjt! Késő az óra,
Menjünk aludni kora virradóra!
El kerti lakba.

CARLO *előjön.*
Mi az? Pecsétgyűrű? Király? Ma éjjel?
Maritta: van-e hát fülem?

MARITTA *nevetve megfogja két fülét.*
Van ám!

CARLO S neked szemed, hogy még rám nézni mersz?

MARITTA Van ám - s füledre és itt két szememre,
Te kis füles, azt mondom: hogy ma még
Mi ketten férj leszünk meg feleség.

CARLO Hogyan?

MARITTA Nem hallod-é, hogy vár a pap?

CARLO Nem minket ám!

MARITTA Csak azt, ki okosabb.

CARLO De a gyűrű meg a találkozó -
Nem értem!

MARITTA Baj, de mégis néha jó.
Csak jer, jó Carlom és éjfél körül
Ott várj be majd a kápolnán kívül.
A többi bíz rád - menj s álmodj velem,
Engem megóv a hűség s szerelem.
Óh, ne vakard! hagyj békét a fejednek.
Hidd meg, én szarvval látni nem szeretlek.
Semmit ne félj, csak egy kevés idő,
Meglesz a gyűrű és - a drágakő.
Keztfogva elmennek.

KIRÁLY *jön.*
Ki mondja meg, ki vagyok s ki valék?
Ki, hol vagyok s hova jutok ma még?
Állnék s egy kéz tovább rohanni int.
Járok-kelek, de nem magam szerint.
Mint egy hajó, horgony s őrség nekül,
Ha a kormányhoz céda gyermek ül,
Fordul, kereng, bordája mind ropog,
S táncolva hordják csúfra víg habok:
Fáj mindenem s csak járok nyugtalan,
Borzaszt a hely, hol ágyam vetve van.
Csak egyre vágyom éhen, szomjadón,
Időt ehetném, ihatnám mohón.
Oh, nyúlérő - királyi hatalom!

Perccé az órát hogy nem zúzhatom,
S mint pásztorgyermek, ki ebédre vár,
Nyöszörgenem kell: óra, jössz-e már?
Leroskad az almafához.
Nem bírom el. Oh, ezt a vágyat én,
E forró mézet sohasem ízlelém.
Tanúlnom kell, csókolni izzó láncot,
Kötött lábakkal járni ugró táncot,
Nyelvöltést szűknyakú palackon át,
Kanállal enni pecsenye szagát.
E gyötrelem, mit hírből ismerek,
Mind semmi ahhoz, amit érzek.
És mégse! Mégse! Ezt a fürge vért,
E kint nem adnám semmi gyönyörért.
Mint haldokló vajúdt végperciben,
Midőn a lélek látóvá leszen,
Úgy forr valómban ismeretlen érzet,
Hogy mindent másképp hallok, látok, érzek.
Oly reszketeg nem volt a hold soha,
Nem oly nehéz a virág illata;
E kertben ennyi összevissza sűgást,
Nem hallék soha ily pacsirtazűgást,
Nem hittem soha, éjfélidőn,
Hogy részegűlni lehet levegőn!
Feltépi köntösét s elterűl.
Oh, mámoríts, est fűszeres bora,
Altass el, szellő édes mámore.
Repűljön, mint lebontott sziklatű,
Eldobva mankóját a vén idű.
S te, aki játszol ittasok felett,
Ringass őledben, tarka képzelet!
Látom - karját felém mint tárja szét.
Körűlfogva a fát.
Érzem puha keblének melegét,
Ajkáról azt az édes pára mézet...
Maradj, Maritta - el ne tűnj, igézet!
Fáradt vagyok - őh vess te nyugvó ágyat -
Itasd alvóra ezt a síró vágyat.
Itasd alvóra, itasd virradóra,
Soha ne fogyjon az a boldog óra.
Öllemek, míg leasznak karjaim:
Csókolj, Maritta, csókolj s légy enyim!
Megcsókolja a fát, s elalszik.

Fűggűny.

NEGYEDIK FELVONÁS

Ugyanott. A Király alva fekszik a fa tövében, melyet ölelve tart, Maritta jön.

MARITTA

Itt vár reám. Ah! mindenem remeg!
Oh, szerelem, becsület, védjetek!
Ne hagyjatok el e nagy éjszakán,
Magatokért tagadlak meg csupán.
Amit teszek, nem kedvemért teszem,
Ne volnék hű, nem lennék hűtelen.
De mégis félek, jobban, mint imént,
Midőn csak játsztam jókedvem szerént.
S mit mertem akkor, cédán, céltalan:
Nem merném most, hogy tisztos célja van?
Ez az! - Szivemben a tudat kopog,
Hogy hamis kártyát pénzért forгатok.
Nem, nem teszem! Ezt nem szabad kivinnem.
Carloért jöttem, Carloért - el innen!
Indul.

KIRÁLY

álmában.
Maritta!

MARITTA

megáll.
Késő! Látott s közelit.
Ő kezd a harcba, és ez bátorít.
A sors jele, hogy menni nem hagyott,
Jelül viszont sohajtsunk egy nagyot.
Sóhajt.
- Nos, nem közelg? Tán álmában beszélt?
Előbbre jön.
Az ám! Itt alszik, mint egy elítélt,
Kinek nincs félni- s várnivaló semmi.
És alva akar mennyországba menni.
Jó álom, hintsd csak mákodat fölé,
A mennyország az ártatlanoké.
És csak húszéves! Furcsa gyermek ám.
Hiába, csókra nem tanítanám!
Csak bemagolná, járna rá a szája,
De nincs, hiába! tehetsége rája.
Ki látott ilyet! Vízét prédikál,
Bort rendel, és ha van bor, szundikál.
Szegény király, nőd lenni nem szeretnék,
Ha paraszt tenne így, beh kinevetnék!
Fáradt szegény. Bizony nem is csodálnám,
Tán ennyit sohse járt a maga lábán.
S én bújtam tőle, mint a fürge gyík...

KIRÁLY

Oh, jer!

MARITTA

A fiú gyíkkal álmodik.
Oh, dicső álom, csábos alkalom.
Itt a gyűrű, s nem is az ujján hordja!
Csak ezt a láncot kell feloldanom.
Oh, áldott legyen vigyázatos gondja!
Bizonynal erre azért aggatá,
Hogy minket ismeretlen szedne rá.
S most annál jobban oldhatom le róla,
No, itt a csók.
Csókot vet neki.

Várhatsz találkozóra!

El.

KIRÁLY

ébred.
Mi ez? Árnék? Nem; itt éreztem, itt!
Oh, kába álom. Ő volt, s én aludtam.
Oh, szégyen! Arra ment; utána nyomban!
Majd azt mondom, az álmot tettetém.
Maritta, várj! Maritta! Oh bolond én!
El.

ADOLAR

a kerti lakból jön; kezében álarc.
Éjfél után van, és se lány, se gyűrű,
Se nem király. Pedig szám mindenik
Az én nagy számvetéseimben. Félek,
Nem úgy megy össze, ahogy tervezém.
Légyottra a királynéval Severt
Kivántam küldeni, s most itt az óra.
S ő más találkozó után szalad.
Pedig mi tréfa volna, hogyha őt...
Most addig is, míg őt beavatom,
Én tartogatom lépen a királynét,
És erre a király álcája jó.
Eléje gyorsan, s úgy viszem a szót,
Hogy a királyné üzzön el magától.
Addig Maritta itt lesz a gyűrűvel,
S fölvált talán - mint illik - a király.
Eléje gyorsan, mert ha megijed,
Még visszafordulhatna féluton.
El.

Angela jön.

ANGELA

Megöl a várás! - Ily váratlanul
S mégis ily várva közelíteni célhoz!
Atyám maga küld Adolar elé,
S ő késik. Ablakán kopogtatok.
Kopogtat.
Király jön.

KIRÁLYNÉ

S mondd akkor is undoknak lelkeket.
Sok kezdte fennen és megalkudott.

Megalkudott! Most jól beszélsz, zsidó.
Ez egy szavad igaz s hálára méltó,
Mert visszaád magamnak s jobb valómnak,
S te vagy, mi voltál s én, ami valék.
Alkudj, kufárkodj: így nem félek én.
Én másnak láttalak fájó szivemben,
S a könnyörület a fejembe szállt.
Térdelni láttalak, kitárt karokkal
Egy enyhe pillantást könnyörteni;
A rút szemek villámló föllegéből
Éreztem könnyed égő záporát;
Rebegni láttam szeplős ajkadat,
Vágyó, nyöszörgő, panaszos imával,
Hogy megigézd az undort, és az átok
Elszálljon végre ártatlan fejedről;
Bolyongni láttalak völgyön-hegyen,
Folyón, tavon, s háborgó tengeren,
Világról új világra, egy után,
Ki szeretetet és nyugalmat adna.
S a kába ötlet, hogy az én vagyok,
És hogy miattam kóborolsz, míg én
Ágyamba' nyugszom, ide kergetett.
De aki kísértett, megvéd az isten.
Te nem könnyörögsz, nem sírsz, nem epedsz;
Nem kérsz, csak kérkedsz, gúnyolsz s alkuszol.
Amúgy szívemmel eszemet megejtet,
Emígy fölkelte méltóságomat;
Szerencsém az, hogy magadat felejtet,
S így intesz, hogy felejtem magamat.
Rém vagy, üres vagy, gaz vagy és hamis,
Hamis a lelked, az a kincséd is.

ADOLAR

Nem az. Tekintsd meg; nézz reá, ha mersz.

KIRÁLYNÉ

Hozzám ne értj; meghalsz, ha megismersz.

ADOLAR

Megyek; de tudom, egy időre csak.

KIRÁLYNÉ

Halálos ágyamon se lássalak.

ADOLAR

Megyek! (Mily asszony! túltesz a mesén:
Nincs szebb, de jobb sincs e föld kerekén.)

KIRÁLYNÉ

Eredj!

ADOLAR

Megyek. Jobban marsz, mint az eb.
Jaj, hogy a legszebb legkegyetlenebb.
Most érzem csak, a gyémántom kova,
Mert hozzád méltót nem lelek soha.
El.

Mi ez? - Más hangon szólt. Szelíd búcsút vett,
S a borzalom már irgalomra lágyúl.
Madonna, óvj! - Nem jó úton vagyok,
Hogy szívverésem, érzem, tétováz,
Mint a tolvaj nem ismert folyosón.
Hogy könnyörülhetek e vad zsidón?
Mi ez?

Oh, állj meg!

Oh, rémes vadászat!

Ő visszajön... el, el!

a királyné lábai előtt.

Ruhádba hát, ha beléd nem szabad,
Ruhád szegélyibe kapaszkodom;
De nem eresztlek. Szánj meg, köszívű;
Ne nézd, hogy kincsem van, mely mind tied,
Ne nézd, hogy száz irigyené helyed,
Ne nézd, hogy koldulok oly lakomán,
Hová vendégnek elhívtál magad;
Ne nézd, mi ür van osztályunk között;
Csak azt, mi minden lényben egyező,
Csak azt, miért kígyó kígyót ölel,
Csak azt, mi minden korlátot ledönt,
Csak azt, mitől jeges kezed remeg:
Hogy ember vagyok és hogy szenvedek.

Boldogtalan, mi jogod itt keresni?

Oh, van jogom, itt szomjan el nem veszni.

De tudod-e, ki vagyok? (Mentsen ég!)

Nő vagy, legszebb vagy: tudnom ezt elég.

Csak a homályban láttad arcomat.

Nap volt, mikor először láttalak.
Ne kérdd, mikor; ne kérdd, hogy és miképp:
Csókolj meg s úgy tagadd, hogy ajkad szép.

Madonna! Csók! S nem nézed rangodat?

Rang, szépség! Hitvány, semmi gondolat.
Pórlány, királyné, bármi a neved:
Tőlem és általam név, rang tied.
De szánj meg, szánj: tüzet raktál szívedben,
Ne sütkérezz a lángon, szánj meg engem!

KIRÁLYNÉ

E tűz a poklok Tüzéből való,
 E tűz a földön el nem oltható.
 Fáj kínod; ám csak azt kívánhatom,
 Hogy szánjon meg az égi szájalom.
 Szavad merész, de hangod szívre hat,
 Hidd el, segítek rajtad, ha szabad.

KIRÁLY

Oh, ne vedd vissza kimondott szavad!
 Az kell nekem, épp az, mi nem szabad,
 Mit minden tilt s mit minden megkíván,
 Szilaj győzés szilaj küzdés után,
 Oltárról rablott véres áldozat,
 Perc édenért egy lényi kárhozat,
 Őrült szabadság, szétfúzott bilincs...
 Nem csók, nem édes, hogyha tiltva nincs.

KIRÁLYNÉ

Madonna, védj! A vér szívembe tódul...
 Madonna, védj meg e bolygó zsidótul!

KIRÁLY

Bolygó zsidó: ez igazi nevem,
 Az ő végetlen kínját szenvedem.
 Tekints reám: hol ágyam vetve van,
 Saját házámban lettem hontalan.
 Királyi kincsel csúful koldulok,
 Bitangon járok s rajtam a hurok.
 A boldogság is kín, amerre járok,
 A madárdal is káromlás nekem,
 Minden bokorból szerelmes párok
 Árnyékolt, orzott csókjait lesem.
 Minden szeret, csak én vagyok kivetve,
 Mindenki boldog, én vagyok feledve;
 Minden hő ajkra forró ajk való,
 Csak enyim árva, szomjan bújdosó.

KIRÁLYNÉ

Boldogtalan! S ki küld, hogy itt keress?

KIRÁLY

Ember vagyok, teremtvé, hogy szeress.
 Itt térdelek s te itt előttem állasz?
 Mily messzeség tart? Mily határ? Mily válasz?
 Kell kincs? Kell gyémánt? Kell királyi lom?
 A föld gyomrát érted fölforgatom.
 Félsz, hogy az ajk, mit csókolsz, áruló?
 - Legyen a csók, mit adsz, halálhozó.
Kirántja törét.
 Ajkamba ajkat, tört szívembe mártva,
 Csókolj meg, ölj meg s légy kétszerte áldva!

KIRÁLYNÉ

a tört öntudatlan átveszi.
 Oh, vészes ár, kiöntő érzélem!
 Kínján szívem lágyulni érzem.
 Szent irgalom, mért tetted vélem ezt?
 Küldj mentő szót!... - Mi ez? Tör! Nem! Kereszt!

Nagy eltökéléssel.
 Boldogtalan, kebled fájdalma nagy:
 Hallgass reám, te meghallgatva vagy.

KIRÁLY Szívedre zársz, megcsókolsz, és szivedből?

KIRÁLYNÉ Szívemre zárlak s csókollak szívemből.

KIRÁLY *fel akar ugrani.*
 Oh, nyíl meg, ég...

KIRÁLYNÉ Térdelj le, mint előbb,
 S csókold meg ezt.
A tört elébe tartja.

KIRÁLY *megcsókolja.* Hideg vas! Oh, de ajkad...

KIRÁLYNÉ *a fejére teszi kezét.*
 Hallgass reám, te árva bujdosó,
 Szegény, tévelygő, hontalan zsidó.
 Hiszed-e Istent, aki hármass egy?

KIRÁLY *ámulva ismétli.*
 Hiszek egy Istent, aki hármass egy.

KIRÁLYNÉ Hiszed a szűzet, ki a szerelemnek
 Csak véres kínját érzé s üdvezült?

KIRÁLY Érzem kínját az örök szerelemnek,
 Hiszem a szűzet, aki üdvözült.

KIRÁLYNÉ (Megtérítettem: ő enyim s a mennyé!)
 S most kelj fel, többé nem bolygó zsidó.
Két kezét a vállára teszi.
 S tanuld meg az én édes csókomat.
 Mely édes nékem s néked, mert szabad:
 Mit ember tilt, de tőlem ég kíván,
 Szép győzelem szilaj küzdés után,
 A szeretetnek adott áldozat,
 Melytől lehull az örök kárhozat,
 Melytől lehull a pokoli bilincs,
 Legédesb csók, mert megbánása nincs.
Átöleli fejét, s ajkával közelít homlokákoz.
 Ti bőszen szemek, hulljon könnyem reátok,
 Szállj el ez arcra, nyughatatlan átok!
 Mi bűnös vágy zúg e szív fenekén,
 Imádságos csókkal feloldom én.
 Kincset kínáltál és én megvettem:
 Végy kincset tőlem s higgy a szeretetben.
 Halni kívántál... élni már ne félj,
 Végy éltet tőlem, boldogulj s remélj.
 Kincs nélkül légy a csókra érdemes:
 Rakj boldog fészket: higgy, remélj, szeress!
Megcsókolja.

KIRÁLY *leborul s a királyné kezét megcsókolja.*
Oh, áldj meg, égi könyörületesség!

KIRÁLYNÉ *fejre teszi kezét.*
Madonna, a te neved dicsértessék!
Elmegy a törrel.

KIRÁLY *egyedül.*
Ki volt e nő? Ez nem lehet Maritta.
Nem pór, nem úrnő, nem is nő: maga
A szenvedő, a szerető Madonna.
Vagy álmodom? De csókját érzem itt még,
S egész valómnak édes gyógyulását.
Ha álmodom, ez volt az ébredés,
S az álom rút volt, átkozott betegség,
A szívnek lázas, fojtó lüktetése,
Melytől az agy is örülést dobog.
El, el, emlék foszlányos fellege:
Engem a napfény csókolt homlokon
S a szeretet harmatja öntözött.
Ki volt e nő? A mennyből szállt alá?
Igen, a mennyből, mely az alvó ember'
Az ős Jakab szemének megnyílek.
Mint ő, birkóztam az angyallal én,
De Isten, szánva gyenge küszködésem,
Megcsókolá legfelső angyalát,
És angyal adta angyalnak tovább,
És millió angyalfokon leszállva,
Ajkára vette a legalsó angyal,
Ki kétszer angyal, mert e földön az,
És megpecsétlél vélem hithagyottal
Az égi tisztaságnak új frigyét.
Oh, áldott én, ki bünt és átkot űzve,
Méltatlanul ébredtem tiszta üdvre.
El most hazugság, álarc, tettetés:
Felöltöm újra igaz arcomat.
Gyengébb valék, mint sejthetém, de annál
Erősb leszek, bevallani hibámat.
Hadd üljön diadalt a jövevény:
Illőbb hozzám a vas tapasztalásnak
Még talpon állva hajtni kardot és főt,
Mint porba esni szennyes kérkedőül.
Megyek felölteni király-valómat,
S győztesnek üdvözölni Andreot.
Bemegy.
Angela jön fáklyásokkal.

ANGELA Boszút e végtelen gyalázatért!
Hiába várom, hiába üldözöm:
Az esküvőt csak szégyennel ülöm.
Haljon meg csúfosan, ahogy megölt,

S utána én, s utánam az, ki itt
Becsületem és boldogságom árán
Hazug becsületével kérkedik.
A kerti lak ablakát veri.
Ébredj, király, ébredj, ha aluszol.
Tudom, hogy itt rejtőzöl, vak sötétben.
Kelj s végy szövétneket, keresni azt,
Mit elveszítél: nőd' s becsületed'.

KIRÁLY

az ablakon.
Mi ez? Mi őrzöngés zúg itt az éjben?
Nő? Ily időn? Ki vagy?

ANGELA

Te a király vagy.
Gyújtass világot. Hjába titkolod:
Többet tudok terólad, mint magad.

KIRÁLY

Nincsen mit rejtenem, megyek.
El.

ANGELA

Boszúm,
Tarts fenn; erőmet támogasd, gyalázat!
Meghalsz ma, Adolar: ha régi végzés
Le nem dönt, megteszi az új ítélet.
Ott voltam a királyné termiben:
Az ágy üres volt, éppen mint tied.
Hah, itt jön éppen.
Adolar jön fáklyásokkal.

Meghalsz, áruló!

ADOLAR

Én áruló? Miért?

ANGELA

Még kérdezed!
Nem tudsz pirúlni hát? Végére járunk,
Ha van-e véred, hogy arcodba fusson.
Itt jön bírád.
A király jön.

ADOLAR

Boldogtalan leány!
Rám ismer! Vége!
Hátat fordít a királynak.

KIRÁLY

Te vagy, Angela?
S itt Andreo!

ANGELA

Nem Andreo.

KIRÁLY

Nem ő?

ADOLAR

megfordul.
Andreo mása.

KIRÁLY

Adolar! Megejt
Az ámulat! Te vagy, Don Andreo!
Te vagy! Ki más? Ki merne így dacolni?

ADOLAR Vendéged voltam, most rabod vagyok,
Hogy áruló lett minden frigyesem,
Ellenfeled nem, csak fogoly vagyok.
Átnyújtja kardját.

KIRÁLY Nem úgy! Keblemre, te dacos lovag!
Ki mindig, mindig lázadsz ellenem,
S mindig legyőzesz... és mostan leginkább.
Ez egyszer nem tűrök ellenkezést:
Levertél, s így békülni tartozol!
Megöleli.
Kemény volt leckéd s szörnyen szégyenítő,
De lásd szememből, hogy miképp fogant.

ADOLAR Sever! Öcsém! Neked javadra váljék,
De mást kerestem s mást találtam én.
Nézd ezt a lányt. Miatta látsz csak itt,
De rajta nem múlt, hogy vérembe' nem látsz.

ANGELA Oh, jaj, galád, mézajkú színlelés!
Tudd meg, király, s érezd, mit én, ki szintén
Szívemre zártam őt, miként te most.
Kígyó ez s áruló: találkozója
Ma este itten volt királyi nőddel.

KIRÁLY Őrjöngsz, leány.

ANGELA Őrjöngj te is, király.

KIRÁLY *Adolart rázza.*
Egy szót! Ha mondom! Csak egy szót! Beszélj!

ANGELA Oh, volna százszor álnokabb: e szót,
Melyet te vársz, ő ki nem ejtheti.

ADOLAR Oh, Angela!

KIRÁLY Zúzd ízre, mondom. Azt,
Csak azt az egy szót ejtsd ki: Nem.

ADOLAR E szót
Nem mondhatom.

KIRÁLY Tehát igaz?

ADOLAR Igaz.

KIRÁLY Oh, szent igaz, hogy két fejet veszek ma
Önnön kezemmel! - Oh véres gyalázat!
Királyi nő, királyi fattyú vér.
Csak vér! Ez is vér, az is vér csupán.
Hát folyjon vér. Ömöljön patakonként!
Hol az az asszony?
Indul.

ADOLAR *elébe.*
Állj meg!

A fáklyásoknak.

Álljatok!

Ha vére szomjazol most, ifjú tigris,
Itt az enyim. S e vére esküszöm,
Mely nem rosszabb, csak olcsóbb, mint tied
Nincs hó fehérebb, mint a hitvesed.

ANGELA

Halld esküjét. Az esküvéshez ért.

KIRÁLY

Fertőzetes, galád szentségtörő,
Kinek e földön nincs szeplőtelenység,
Nőnek tekintsz, kit esküvel megejtesz?
Ha tiszta szándokod, miért vagy itt?
Miért - oh végtelen botor fejem! -
Csaltál el innen gyermekes ürüggyel?
Mért mérgezed meg tiszta hitemet?
Oh! és még esküszöl? Higgyek neked?
Te oktatál rá, senkinek se hinnem!
Indul.

ADOLAR

eléje.

Csak testemen keresztül mégy te innen.
Boldogtalan tanítvány, jól vigyázz:
Leckéd felét tanultad csak mohón;
A csábítást, tudom, már ismered.
Most van nyomodba társa: a vad ember,
A balszerencse. Dúlj csak önbeledben!
Mint színre hittél mindent, ami jó,
Higgy színre mindent, ami bűn s gyalázat.
Ez végzeted: ha a mindentudás
Kudarcot vallott, szent lesz a gyanú,
S gyermek-királyból lesz zsarnok király.

KIRÁLY

De hát tagadtad-e?

ADOLAR

Nem! A királyné

Itt volt velem, de tiszta, szent erénnyel.

Ha nem hiszed

Zaj kívül.

KIRÁLYNÉ

künn.

Megölték a királyt!

KIRÁLY

Mi ez?

ADOLAR

Ez ő maga. Állj félre most

S vigyázz, ha váratlan meglátja arcod,

Megijed-e, mint bűntudat szokott!

Vedd ezt az álcát.

KIRÁLY

Oh, segíts meg, ég!

Fölveszi az álcát.

KIRÁLYNÉ

jön színéből kikelve, a tör kezében.

A gyilkost! Férjem gyilkosát!

ADOLAR
KIRÁLYNÉ

Királyné!

mellén ragadja.
Hah, gaz! Barátja vagy, barátod ő!
Ismered ezt? Te voltál cinkosa!
Te sem vagy az, ki voltál még előbb.
Te csaltad innen el s útközben - oh -
Talán e törrel szúrtad épp szíven -
S én - átok ajkamon - a vér nyomára
Még csókot nyomtam! Százszor jaj nekem!

KIRÁLY

kiámulva követte, kitörő örömmel.
Ő volt! Ő volt! Légy áldva, végzetem!
Eldobja az álcát.
Blandám!

KIRÁLYNÉ

vad sikoltással karjába rohan.
Sever!
Elájul.

ANGELA

Nem értem! Adolar!

Ha ez igaz -

ADOLAR

Igaz, mint csalfa te.

ANGELA

Oh, jaj nekem! Most elvesztettem őt!

ADOLAR

a királynak.
Hiszel e néma szónak?

KIRÁLY

Oh, hiszek!

Nagyobb okom van rá, mintsem hiszed.
Oh, Adolar! Segíts fölkeltenem.
Hogy térdemen kérleljem szent imával.

ADOLAR

De hogy jutott e törhöz?

KIRÁLY

Általam.

ADOLAR

Veled találkozott?

KIRÁLY

Velem. Oh, Blanda!

Orvos sietve jön szolgálkkal.

ORVOS

Hol a királyné? Hah! Uram, te itt?
S itt a királyné -

KIRÁLY

Ápold - hozd magához.

Oh, édes Blandám!

Pázsitra teszik, az orvos mellé térdel.

ORVOS

Eszmél nemsokára,
Vagy jobban: ébred, mert ez álom inkább,
Mint ájulás. Álomban jött ide.

KIRÁLY

Hogyan?

ORVOS

Szobámban (hozzá oly közel)
Imént egy vad sikoltás kelte föl.
Hozzá siettem és őrzöngve láttam
Szágúldani e tőrrel föl s alá,
Az ajtót verni, tépni a haját,
Kiáltva: Gyilkos! Oh, édes királyom!
Megölte! Oh jaj, véres, gaz zsidó!
Hiába csendesítém: hogy rossz álom
Kisérti csak, hogy agyrém szállta meg.
E tört tartá elémbe s hirtelen
Kidöntve ajtaját s utána
Mi többiek. De örült lépteit
Mi nem követhetők s most itt találom,
Hol bizonyára e találkozás,
Az álom e csodás megcáfolása,
Végképp kizökkenté az öntudatból.
Most alszik inkább s boldog végét is
Álmodja tán a rossz kezdetnek éppen.
Csak rajtad áll, fölkelteni: de üdvösb
Álmára hagyni, hogy lecsillapítsa,
Mit álma vétett. Csak e tört nem értem,
Honnan vevé; ha ez nincs kezében,
Elhitte volna, hogy csak álmodott.

KIRÁLY

Oh, higgye is. Jobb nékem és neki.
Adolarnak.
Ne tudja meg, hogy tőlem kapta ezt.
Pirulnom kellene ezen örökké.
Az orvosnak.
Álom legyen. A tört vedd el kezéből
És várni fogjuk, míg magától eszmél.
Ki az? Fidelio!
Adolarnak.

Állj félre kissé!

Kissé visszavonul.

FIDELIO

Mi zaj van erre? - Angela, te itt?
De hát - urad? Arcod baljóslatú.
S az esküvő...
A király előlép.

Káprázik-e szemem?

Uram...

KIRÁLY

kezét adja.

Derék Fideliom, eláll,
Mint látom, a váratlan nagy örömtől,
Szád és szemed. Pedig, jó öregem,
Ha megtudod még, kit hozok magammal!

FIDELIO

Csak jó lehet, mit a király hoz. (Ő az!)

KIRÁLY

Egy vőt neked, egy férjet Angelának.

FIDELIO S ki volna a vő?

KIRÁLY Adolar.

FIDELIO Soha!

KIRÁLY Az nagy idő. Addig nem várhatunk.
Gondold meg, jó Fidelio!

FIDELIO Nem azt
Hozom fel, amit vétett ellenem,
De azt, hogy lányom gyűlöli.

KIRÁLY Úgy-e?

FIDELIO Hogy mást szeret, jobbat.

KIRÁLY Ki tán beéri
A hozomány negyed... nem: a felével,
Mit, jó, becsületes kincstárnokom?
Mondjuk: felével. Ugyebár, felével?

FIDELIO (Hogy tudja ezt?) Uram...

KIRÁLY Legyen tehát,
Amint ígérted. A leány azé,
Kinek te szántad; fele hozománya
Szintén azé, a többi visszaadjuk
A száműzöttnek. Jó lesz, öregem!

FIDELIO *félre örömmel.*
Elveszti a felét? Az is elég.
Fenn.
Legyen, királyom, bölcs kegyed szerint.
(A birtok elveszett, de nem boszúm!)

KIRÁLY *előrevezeti Adolart.*
Tehát, Don Andreo, a lány tied...

FIDELIO Ez - Adolar! Uram! (Oh, én bolond!
Most ismerek rá!)

KIRÁLY Még nem Adolar.
Előbb kijusson része Andreonak.
Tehát a lány tied, Don Andreo.
A kincs fele tied, Don Andreo.
A másik fele tied, Adolar,
S Fidelionké - a jó öntudat,
Hogy ellensége javai helyett
A gyermeke javát szerezte meg.

ANGELA Oh, Adolar, ha van bocsánatod...

ADOLAR *megöleli.*
Van régi bűnöm s friss bocsánatom.

KIRÁLY Tehát templomba rögtön. Hol a pap?
Oh, itt jön - és nem egyedül!

Carlo, Maritta kéz kézben jönnek, előttük Sobrinus, ki áldással fordul feléjük.

ADOLAR

Maritta!

Angelának. Világos! ők ülték meg esküvönket!

SOBRINUS

Csak gyarapodjatok, mint a fővény!
S most jó, nem nyugodalmas éjszakát.
(Hogy nőne tövis a nászágyatokban!)
Megfordul.
Mit! A király!

KIRÁLY

Ej, ej, jó Sobrinus!
Ily oktatást adsz tévedt lelkeiknek?

SOBRINUS

Felség, ez így szokás, mióta Éva
Letépte a tudás...

KIRÁLY

Nem Éva volt az!
Az almafáról? Nemde?

SOBRINUS

meghökken.

Almafáról?

KIRÁLY

Mit gondol a mi szent, tudós atyánk?
Ki volt, ha Éva nem, aki letépte
A tilos almát?

SOBRINUS

zavarban.
A - kígyó.

KIRÁLY

Dehogy!

SOBRINUS

De az.

KIRÁLY

hangosan.
Nem az! Pap volt.

SOBRINUS

fokozott zavarral.

A Szentírás -

KIRÁLY

a létrára mutat.
Mit, Szentírás! Én láttam! Én magam.
A létra a kezembe' volt.

SOBRINUS

A létra!
(Elvesztem!)

KIRÁLY

S így őrizted nyájamat?
S ti
Maritta felé
így hajoltok az ítéletemre?
Kezembe' vagytok!

MARITTA, CARLO

térden.

Oh, felséges úr!

KIRÁLY

Késő. Ti nem hallgattatok szavamra
S így én se hallom a tiéteket.
Carlot örökre számkivetjük innen,

S Maritta
ujját, mint csókra, ajkára téve
 itt marad.
Félre.

Megérdemelted,
 Hogy kissé én is meggyötörjelek.

MARITTA
fölkelve.
 Király, azt nem teszed!

KIRÁLY
 S miért ne tenném?

MARITTA
 Mert az Istennél nincs nagyobb király.
 Az ég ma összekapcsolt mindörökre,
 Mert férjem ő!

KIRÁLY
 Mit? Férjed? Sobrinus!
 Te tetted ezt? Minő jogon?

SOBRINUS
 Királyom.
 Te rendeléd.

KIRÁLY
 Én? Rám fogod, hogy én?

SOBRINUS
 Itt - e gyűrű -

KIRÁLY
ámultan.
 Gyűrűm?
Nézi láncát.
 Hogy jutsz ehhez?

SOBRINUS
 Maritta hozta.

KIRÁLY
homlokát üti s az almafára néz.
 Ő!

ORVOS
a királyné mellől.
 Fölébred.

KIRÁLYNÉ
 Oh!

KIRÁLY
eléje térdel.
 Blandám!

KIRÁLYNÉ
 Uram! Te itt? Nem álom ez?

KIRÁLY
 Nem az! Bár álomban jövé! ide.

KIRÁLYNÉ
rémülten.
 De a zsidó!

KIRÁLY
 Csak álom.

KIRÁLYNÉ
keresi a tört.
 S töröd...

KIRÁLY
 Álom!

KIRÁLYNÉ *zavartan.*
S a csók...

KIRÁLY Csak álom!

MARITTA *a gyűrűt tartja oda, sűgva.*
És e gyűrű?

KIRÁLY *elkapja.*
Álom!

MARITTA *odahúzza Carlot s letérdel.*
S a száműzés?

KIRÁLY Mind álom, álom, álom!

KIRÁLYNÉ Nem értem ezt az álmot.

KIRÁLY Majd megérted,
Ha tiszta nap ragyogja át az éjt,
S új nászra hív a reggeli harangszó.
Sok rémet lát, ki szembenéz az éjjel,
Én magam is sok furcsát álmodám,
Maritta felé
De aki még nem töltött nyári éjt
Álmatlanul, szokott ágyán kívül,
Adolarnak
Az sokszor nappal is álomba' jár.
Ezt is próbáltam - most kinyílt szemem,
S alunni fogok éjjel s látni nappal.
Menjünk alunni hát s üdült szemekkel
Köszöntsük aztán a tisztult napot.
A szép valót meghozza majd a reggel,
S örül ki-ki, hogy rosszat álmodott!
A királynénak karját adja.

KIRÁLYNÉ *félve simul a királyhoz.*
Soha ily álmot!

KIRÁLY Tünde képzelet,
Melyen csak nyerni, veszteni nem lehet.

KIRÁLYNÉ De aki nékem a mesét beszélte -
Keresve néz körül.

KIRÁLY *Adolarra mutat.*
Nem álom-e, hogy körünkbe' van,
S haza került a hazakerülő?

KIRÁLYNÉ Ki?

KIRÁLY Drága bátyám.

KIRÁLYNÉ *örömmel.*
Adolar! Ez ő?
kezét adja.

ADOLAR	<i>megcsókolja kezét.</i> A drága bátya! Az, kétségkívül, Mert <i>a királynak</i> ne felejtse: őt faluba kerül!
KIRÁLY	A fogadás! De nem sírok felette, Egy országot cseréltem én helyette. Jó éjt, urak. Jer, Adolar, velem, Őt falum árát rajtad keresem. <i>Mind el, kivéve Carlot és Marittát.</i>
CARLO	<i>kitárja karjait.</i> Maritta!
MARITTA	<i>kerüli kacérul.</i> Carlo!
CARLO	<i>parancsolón.</i> Feleség!
MARITTA	<i>bókol.</i> Uram!
CARLO	<i>megfogja s átöleli.</i> Oh hála isten, hogy már vége van!
MARITTA	Már vége? Ej, ez szép nászéji bók!
CARLO	Kezdete s vége: vég nélküli csók. <i>Megcsókolja.</i>